

SPRAWOZDANIE

DYREKCYI

C. K. GIMNAZYUM W BUCZACZU

ZA ROK SZKOLNY

1902.

TREŚĆ:

1. Quid Horatius de sua carminum et sermonum componendorum ratione praedicavisset, exposuit L. Kieroński.
2. Część urzędowa, przez Dyrektora.

WE LWOWIE.

NAKŁADEM FUNDUSZU NAUKOWEGO.

Z I. Związkowej drukarni we Lwowie, ulica Lindego 1. 4.

1902.

RY. inw.
Apr. 13

PROOEMIUM.

In recensendo Horatianae poësis natura viri docti multum desudarunt. Fuerunt, qui Horatii nimia admiratione capti opera ipsius omni ex parte perfecta esse putarent, eaque summis laudibus efferrent ¹⁾, non defuerunt, qui temere reprehenderent atque parvi ducerent, pauci inventi sunt, qui re diligentius perspecta, recte de iis iudicarent ²⁾. Quae doctorum virorum dissensiones inde extitisse videntur, quod alii neglecta suae aetatis memoria vetera et externa exempla cupidius conquirunt, alii autem alienos mores ad suos referunt et quae ipsis leviora sunt, pari modo apud ceteros fuisse arbitrabantur; errant scilicet in eo, quod non respiciunt a recentioribus viris, qui de pulchro venustoque praecipiant et illis veteribus non in eadem re constitui poësis naturam. Illi enim poësim latissima huic voci subiecta notione nihil nisi artem dicendi esse putant, quae pulchritudinis speciem exprimat, hi autem Aristotelem secuti rationem potissimum, qua carmina fiant, curant et poësim vitae quasi imitationem a poëta fictam esse volunt. Eadem re tenetur Horatius, quo fit, ut si quis naturam eius poësis describere velit, illius veterum, qui de elegantia praecipiant, consuetudinis rationem habere eaque poëtae indolem metiri debeat. Sed ne longius, quam institueram, provehar, ad rem, quam explicandam suscepi, accedam.

Ac primum videamus, quid Horatius de sua indole et arte poëtica censuerit, deinceps quas res, quo modo, quo consilio carminibus tractaverit, tum quod extremum erit, quas laudes sibi ipse, quas ei veteres artium iudices tribuerint, quibus denique laudibus, si ad nostra artis praecepta referatur, dignus sit.

---

¹⁾ Cf. Die Lyrik des Horaz Rosenberg p. 37. — ²⁾ Cf. l. p. p. 23. sqq. 153, 4.

I.

Atque, ut ab Horatii poëtica indole exordiamur, primum falluntur atque errant vehementer, qui Horatium magnum ingenium sibi arrogavisse arbitrantur, quamquam negari non potest eum hac de re non semper pari modo iudicavisse; quo enim in litteris diutius versatus erat, eo maiores et plures virtutes in poëta requirendas esse intellegebat, quae sententia cum ex aliis, tum praesertim ex epistula II. 3 colligi potest. Ad scribenda carmina, ut ipse ait, hae res desiderantur: vis ingenii ¹⁾, fingendi facultas ²⁾, sapientia ³⁾, ille animi habitus, quo, ut Bogdani nostri verbis utar, efficitur, ut poëta rerum forma et magnitudine facile percellatur, validiusque inflammatur ⁴⁾. Quas quidem virtutes Horatius provecta demum aetate rite videtur aestimavisse, nam modo non dubitat fateri se clarissimis poëtis adnumerandum esse⁵⁾, modo profitetur se mediocre ingenium habere⁶⁾, modo videtur nomen poëtae exuere⁷⁾. Etenim iam artem fingendi nomenque poëtae se a diis dono accepisse⁸⁾ eorumque tutela securam vitam agere affirmat, iam ingenio et fingendi facultate non solum veteres poëtas: Pindarum, Alcaeam, Sappho, alios ex equalibus Vergilium, Ovidium non aequiperare, quin etiam Antonio, poëta epico se inferiorem esse profitetur⁹⁾. Quamquam ep. II. 3. (372—8)¹⁰⁾ omnia mediocria a boni poëtae indole abesse docet, tamen in eloquendo genus tenue¹¹⁾ in se convenire asseverat. Ipse sua carmina operosa¹²⁾ dixit, quippe quae non tam animi impetu atque ardore sponte sint extorta, sed laboriosa quadam mentis meditatione confecta, eaque cum propter argumentum, tum propter elocu-

---

¹⁾ Cf. sat. I. 4. 43—4. — ²⁾ Cf. sat. I. 4. 43. — ³⁾ Cf. ep. II. 3. 309, 412—15. — ⁴⁾ Cf. carm. IV. 2. — ⁵⁾ Cf. carm. II. 20. III. 30. IV. 9. 3—4. I. 12, ep. I. 19. 21—34. — ⁶⁾ Cf. carm. II. 16. ep. I. 7. 44. II. 1. 250—9. II. 3. 377—8. ⁷⁾ sat. I. 4. 41—2. ep. II. 3. 306. ⁸⁾ Carm. IV. 6. 29—30. „Spiritus Phoebus, mihi Phoebus artem carminis nomenque dedit poëtae“. carm. IV. 3. „Quem tu Melpomene, semel nascentem placido lumine videris... Pieri... totum muneris hoc tui est, quod monstror digito praetereuntium, Romanae fidicen lyrae, quod spiro et placeo, si placeo tuum est“. — ⁹⁾ Cf. carm. I. 22. II. 13. I. 31. IV. 2. — ¹⁰⁾ Cf. ep. II. 3. 372. „Mediocribus esse poëtis non homines, non di, non concessere columnae“. — ¹¹⁾ Cf. sat. II. 4. 9. carm. II. 16. 38. „Spiritus Graiae tenuem Camene dederunt“. — ¹²⁾ Cf. carm. IV. 2. „Ego apis Matinae more modoque grata carpentis thyma per laborem... operosa parvus carmina fingo“.

tionem „repentia per humum“, iam „sermoni propria“ nominat. Etsi autem dona illa, quae initio enumeravimus, natura ei parca manu tribuit¹⁾, tamen ea, quae acceperat, adeo labore, ac studio promovit atque auxit, ut lyricorum et satiricorum poetarum illius aetatis nemo ei anteferretur²⁾, pauci pares putarentur. Cum autem multum temporis et operae poematibus componendis — quod de se ipse praedicat³⁾ — impenderet, factum est, ut admodum pauca in lucem ederet⁴⁾, sed ea, quae scripsisset, egregia forma, urbanitate, arte⁵⁾ excelleret. Nunquam enim ad scribenda carmina, nisi re diligenter perpensa ac distincta, cum grammaticorum et lexicographorum praeceptis, tum praesertim metricis legibus optime instructus aggredi solebat, cuius rei testimonia et ex aliis et imprimis ex ep. II. 3. proferri possunt et tritum illud quod est: „nonum prematur in annum⁶⁾“, ex omnibus eius scriptis spirat. Quae cum ita sint, non est, quod miremur, quare Horatius multos alios poetas, qui vulgi famam captando limam atque pulchram carminum formam neglegunt, dummodo multa scribant, a multis legantur, stultitiae arguat et irrideat⁷⁾. Nec verò cum sibi vim ingenii deesse sciret⁸⁾, Promethei more magna affectavit, sed, ut omnibus vitae mediocritatem commendabat⁹⁾ („vivitur parvo bene“), ita in litteris mediocritate adhibita gloriam se adepturum sperabat. Nam, cum intellegeret se magnis illis vetustorum Graecorum ingeniis parem esse non posse¹⁰⁾, satis habuit poemata eorum retractare atque Romanis ostendere, quanto carmina ipsius, quamvis operosa diligenterque facta, tamen ingenio magno carentia illis inferiora essent¹¹⁾, quo ista clara et pulchra exemplaria magis illustrarentur eorumque studio Romana ingenia traherentur¹²⁾. Quae res cum ita se habeat, in propatulo est, cur sua ipse carmina

1) Cf. carm. II. 16. 38. IV. 2, — 2) Cf. carm. III. 30. 13. ep. I. 19. 21. sqq. Quintil. inst. orat. X. 1. 96. — 3) Cf. carm. IV. 2. — 4) Cf. carm. III. 3. 4. 18—19. — 5) Cf. ep. II. 1. 260—1. — 6) Cf. ep. II. 3. 388. — 7) Cf. ep. II. 3. 289—91. „Nec virtute foret clarisque potentius, armis, quam lingua Latium, si non offenderet unum quemque poetarum limae labor et mora, ep. I. 19. 19—20. ep. II. 3. 260—3, sat. I. 9. 23—4., I. 10. 9—10. — 8) Cf. sat. I. 4. 42. „Neque si quis scribat, uti nos sermoni propria, putes hunc esse poetam — ingenium cui sit, cui mens divinius, des nominis huius honorem“. — 9) Cf. carm. II. 10. 18, III. 16. sat. I. 106—8. — 10) Cf. carm. II. 16. 38. IV. 2. sqq. — 11) Cf. sat. I. 4. 42. — 12) Cf. ep. II. 3. 268. „Vos exemplaria Graeca nocturna versate manu, versate diurna“.

non archetypa, sed exempla¹⁾ eaque non satis veritati similia nominaverit. E Graecorum poëtis lyricis Pindarum, Alcaeam, Sappho, Anacreontem, Stesichorum, Simonidem ipse carm. IV. 9. 4. eos fuisse designavit, quorum studio praecipuo teneretur. Pindari quoque carm. IV. Alcaei et Sapphus laudes carm. II. 13. singillatim celebravit. Sed e fragmentis Alcmanis, Archilochi, Bacchylidis, aliorum, si comparantur cum Horatii carminibus, et hos illum satis cognitos habuisse apparet. Ad horum poëtarum imitationem Horatium carmina sua conformasse nunc nemo est qui dubitet. Primum ipse ea Lesbica et Aeolica ideo nominavit, uti carm. III. 30. 13.: „Princeps Aeolium carmen ad Italos deduxi modos²⁾“. Tum vero id magis etiam apparet, si reliquias lyricorum poëtarum Graecorum ad Horatii comparisonem adhibuerimus. Sed cave credas eum servilem imitatorum fuisse. Nam ep. I. 19. 19. satis demonstravit se stultorum imitatorum genus odisse aspernarique³⁾, quippe qui magnorum illorum poëtarum res et verba⁴⁾ servilem in modum sint imitati, cum ipse animos numerosque⁴⁾ proprio Marte⁵⁾ sit secutus. Illos maximam partem indoctos, artis poëticae expertes⁶⁾ fuisse, se doctum et in operibus illustrium ingeniorum optime versatum esse. Eadem de causa illos miseros versiculos et argumento et forma laborantes, ipsum vero carmina quod ad formam attinet, perfecta legentibus tradere⁷⁾. Hic quosdam mihi audire videor dicentes Horatium ingenio omnino caruisse et potius doctum versificatorem, quam poëtam fuisse. Quorum sententiam falsam esse paucis docebo. Horatium tantum laborem in carminibus, artem scilicet quod attinet, collocasse non mirabimur, si veteres de poësis natura quid putaverint, quantique formam aestimaverint⁸⁾, in memoriam revocaverimus. Etsi nemo non expert litterarum infitias ibit Horatium magno ingenio abunda-

---

¹⁾ Cf. carm. I. 32. 3. II. 13. III. 30. IV. 3. 12. IV. 6. 35. — ²⁾ Cf. carm. I. 32. 3., IV. 3. 12., IV. 6. 35. — ³⁾ Cf. ep. I. 19. 19. „O imitatores, servum pecus ut mihi saepe bilem, saepe iocum vestri movere tumultus! ⁴⁾ Cf. ep. I. 19. 24—25: „Parios ego primus iambos ostendi Latio, numeros animosque secutus Archilochi, non res et agentia verba Lycamben“. — ⁵⁾ Cf. I. 19—21: „Libera per vacuum posui vestigia princeps, non aliena meo pressi pede. Qui sibi fidit, dux regit examen“. — ⁶⁾ Cf. ep. II. 3. 382. — ⁷⁾ Cf. ep. II. 1. 260. sqq. ep. II. 3. 290. sqq. 445 sqq. — ⁸⁾ Cf. Die Lyrik des Horaz Rosenberg p. 148—150.

visse, quod ne ipse quidem sibi tribuit¹⁾, tamen benigna ingenii vena privatum fuisse, qui opera recte aestimaverit, certe affirmabit. Ac ne haec, quae disputavimus, ex meo potius sensu, quam ex veritate expressa videantur, testimonia in medium proferre possum, quae rem, de qua agitur, paene sub oculos subiciant. Sed dies me deficiant, si omnia colligere vellim, quae exempli causa ex veterum monumentis afferri posunt; quam ob rem, ut alia omittam, illud insignius est, quam ut praeteriri liceat, quod ep. II. 3. 409. sqq. de indole poëtae reperimus: „Ego nec studium sine divite vena, nec rude quid possit video ingenium“ ep. II. 3. 289—302., 306—8. Atque haec quidem hactenus, consideremus nunc, quas res quoque modo carminibus exposuerit. Sed priusquam id fecerimus, non alienum videtur, ut doceam, quodnam poëmatum genus auctor nomine carminum, quod sermonum denotaverit.

Quae itaque poëmata nunc odas²⁾ dicere consuevimus, a veterum grammatici nominarunt carmina, neque aliud iis nomen in antiquissimis libris manu scriptis imponitur. Horatium ipsum eodem nomine usum esse patet e locis carminum compluribus, uti I. 32. 3., III. 30, 13., IV. 3. 12. Quamquam vocabulo oda hoc genus certius designatur — etenim carmen, si latius dicis, quodvis poëmatum genus, neque minus carmen epicum, tragicum, satiricum, quam lyricum dici potest — tamen hoc illi est praeferendum, quandoquidem sensu augustiori lyricum tantum poëma significat, adeo, ut reliquis generibus etiam ex adverso ponatur, uti Horat. ep. II. 2. 25. „Carminum tu gaudes, hic delectatur iambis“ ib. 99. „Carmina compono hic elegos“. Ep. I. 3. 24. verbis carmen amabile nihil aliud denotatur, quam oda amatoria. Venio nunc ad sermones.

Saturae, sive satirae vocabulo, quod prorsus latinum erat, sensu proprio lanx variis frugibus impleta, sive farcimen multis rebus refertum denotatur. Sensu autem improprio satura poëma quoddam dicitur, rerum farraginem continens. Hoc igitur nomen indiderunt antiquissimae, quae apud Romanos erat, poësi scenicae, cuius auctor fuit Livius Andronicus. Haud multo post quam Livius Andronicus iustas fabulas scenicas edere coepit, scriptores extiterunt, qui ad exemplum priscae illius saturae scenicae poëmata con-

¹⁾ Cf. ep. II. 1. 250 sqq.: „Non sermones ego malle repentes per humum quam res componere gestas .... si quantum cuperem possem quoque“... — ²⁾ Cf. Die Lyrick des Horaz Rosenberg p. 59—60.

scriberent, legenda tantum modo, non in scena exhibenda, eaque et ipsa ob argumentorum similitudinem satiras dicerent. Harum autem satirarum non scenicarum duplex est genus, quarum unum veteres Varronianam sive Mennippeam, alterum Lucilianam, sive satiram *Kar' ἐξοχήν* dicebant. Illius auctor antiquissimus est Ennius, huius inventor, Quintiliano auctore¹⁾, Lucilius fuit. Itaque in hoc carminum genere elaboravit Horatius, quibus nomen satirae compluribus locis ipse quoque imposuit uti II. 1. 1. II. 6. 17. neque reicienda est haec eorum inscriptio, quandoquidem proprietas huius generis ea optime designatur. Quod autem ep. I. 4. 1. II. 2. 60. satiras nomine sermonum denotavit, ideo id fecit, quod earum elocutio ad sermonem quotidianum proxime eccedit, qua de causa epistulas quoque sermones dixit ep. II. 1. 14. et 250. Non obtundam diutius, etenim iam dudum vereor, ne nimius in hoc genere videar. Horatius cum sibi de mediocri indole persuasum esset²⁾ in se statura parvum, nihil nisi parva convenire ratus³⁾, res etiam quas carminibus exposuisset parvi momenti esse affirmabat⁴⁾. Neque tamen maiora intemptata reliquit atque quibusdam temporibus plerumque amicorum precibus commotus res graviores carminibus proposuit⁵⁾. Huc potissimum pertinent odae, quae rem publicam spectant, quo carminum genere Horatius Pindarum sequitur; tamen se hac ex parte cum eo comparari non posse ipse fatetur carm. IV. 2. 24. sqq., quo quidem loco verbis rem satis significantibus illum ut cyenum multa aura levare, se apis thyma carpentis more operosa carmina fingere perhibet. At vero altius paulo repetam necesse est.

II.

Quibus rebus poëtae occupantur⁶⁾, eas aut ad numen deorum, aut ad rerum naturam, aut ad vitam actionesque

¹⁾ Cf. Quintilianus Inst. orat. X. 1. 93: „Satira quidem tota nostra est, in qua primus insignem laudem adeptus est Lucilius“... — ²⁾ Cf. ep. II. 1. 257. — ³⁾ Cf. ep. I. 98., I. 7. 44.: „Parvum parva decent“. carm. I. 6. 5–12., carm. IV. 15.: „Phoebus volentem proelia me loqui victas et urbis increpuit lyra, ne parva Tyrhenum per aequor vela darem“. — ⁴⁾ Cf. sat. II. 4. 9.: „Utpote res tenues tenui sermone peractas“... — ⁵⁾ Cf. carm. I. 12.: „Gratus insigni referam camena“... carm. I. 6. 1V. 6. II. 1. III. 3. III. 25.: „Dicam insigne recens, adhuc indictum ore alio... nil parvum aut humili modo, nil mortale loquar“... — ⁶⁾ Cf. Die Lyrik des Horaz Rosenberg p. 54 sqq.

humanas pertinere satis constat. Iam primum, ut a diis¹⁾ ordiar, religio Horatii in dubium vocari debet, quippe qui eandem quam Epicurus eiusque praeco Lucretius opinionem deorum habuerit²⁾. Neque tamen philosophorum modo in deorum naturam inquirebat³⁾, cum satis haberet, quod superstitione, qua alii opprimerentur, superior ac liber esset³⁾; quo fit, ut carmina, quibus aut ipsos deos et heroes, aut ludos et sacra, quae ipsis instituebantur, celebravit, non pietate ac religione deorum, sed illa religionis specie, quam Augustus rei publicae servandae causa reficere voluit, extorta esse videantur⁴⁾. Memoratu dignum est ab Horatio iis ipsis carminibus, quibus vitae brevitatis mentio fit, aequum animum, loco curae rerum humanarum, summis laudibus efferi atque commendari; quam virtutem re vera commendatione dignissimam fuisse fatebimur, si et hominum et rei publicae temporum, quibus Horatius vixerat, rationem habuerimus. Adde quod omnia, quibus pax illa Romana perturbari potuit, animum poëtae vehementius commovebant; ut omittam Parthos et Scythas imperio Romano infestos, qui multa acrius dicta poëtae excusserunt, vel Augustum, qui cum caput rerum Troiam translaturus esset, ab Horatio oblique perstringitur⁵⁾. Quotienscumque tamen ad res graviore carminibus celebrandas aggreditur, onus viribus suis impar se suscipere profitetur, quod non grandia et severa, sed iocosa et serena ipsius convenient lyrae⁶⁾. Quae causa sit, cur Horatii animus a carminibus numen deorum vel omnino res graviore spectantibus abhorreat, videmus; nunc consideremus, quid de rerum natura, qua ad pangenda carmina se commotum esse decantat, censuerit. Qua de re longe alia ratione, quam huius aetatis poëtae sensit Horatius; neque enim se totum in rerum naturam immersit, neque eam participem vitae humanae fecit. Moderni autem, quos vocant, cum eius generis res exprimunt, aut eis humanam formam affingunt, aut

¹⁾ L. p. p. 120 sqq. — ²⁾ Cf. sat. I. 5. 100. sqq.: Credat Iudaeus Apella non ego: namque deos didici securum agere aevum, nec si quid miri faciat natura, deos id tristes ex alto coeli demittere tecto. Sat. I. 9. 70.: „Nulla mihi inquam religio est“... carm. I. 34.: „Parcus deorum cultor et infrequens“... — ³⁾ Cf. Die Lyrik des Horaz Rosenberg p. 120, carm. II. 3. — ⁴⁾ Cf. carm. III. 3. — ⁵⁾ Cf. carm. III. 3. 69.: „Non hoc iocosae conveniet lyrae: quo, musa tendis? desine pervicax referre sermones deorum et magna modis tenuare parvis“, carm. II. 1. 36—40.: „Sed ne relictis musa procax iocis Caeae retractes murenae: mecum Dionaeo sub antro quaere modos levioere plectro“.

inanimis vitam atque spiritum conciliant eo modo, ut hominem viventem sentientemque inter ea fingant et quomodo mentem animumque nostrum afficiant, describant. Si animalia, in quibus exprimendis versantur, sumunt, sermone atque aliis, quae soli homini propria sunt, ornant; quin etiam ea, quae sola mente contuentur, animant, hominibusque frequentant. Quibus in rebus Horatius maximam partem imitatus est Homerum¹⁾, ita, ut res illas animi motibus remotis frigidius depingat. Notandum quoque est Horatium gravioribus etiam rebus, quae in rerum naturae conspiciuntur nonnunquam aliquid iocosi miscuisse easque ita expressisse, ut inutilem tristitiam gravitatemque mentis discuteret; quae res cum ex hominis Romani natura, qui omnia etiam in poësi ad usum vitae conferebat, tum ex philosophorum prae ceteris ex Epicuri doctrina, ad quam Horatius rationes vitae conformavit²⁾, intellegi potest. Qua de causa exempli gratia temporum anni mutatio, quae ceteros vitae humanae brevitatis atque appropinquantis mortis monere solet, Horatium minime tristitia afficit, immo vero, ut vita, quam iucundissime possit fruatur, monet³⁾. In componendis carminibus ruris amoenitate⁴⁾ imprimis se adiuvari dicit; quae quidem res non alia de causa celebratur, quam quod rus, otium praebeat, sensusque suaviter opacae silvae, rivi, viridi campi, horti afficiant. Gelim autem nemus, quod *carm. I. 1.* celebrat, non ea mente, qua Ibycus ille, cuius caedem depingit Schillerius: „Und in Poseidons Fichtenhain Tritt er mit frommem Schauder ein“. intrabat, sed quaerens umbram, ardoris solis refugium. Cuius loci amoenitate cum iam satis delectatus esset, ea quae senserat, carminibus tradere solebat. Neque eum frondium susurrus, rivorum murmura, avium cantus vocesque musicae cuiusdam arcaenae modo, sed sicut unumquemque mortalium, propriis sonis commovebant atque delectabant Ex rerum natura Horatius ea imprimis poëtice lubens prosecutus est, quibus tranquillitas

¹⁾ Cf. *Die Lyrik des Horaz*. Rosenberg p. 58. 88 sqq. — p. 107. sqq. —

²⁾ Cf. *ep. I. 4. 16*: „Epicuri de grege porcus“... — ³⁾ Cf. *carm. I. 4. 15. sqq.* —

⁴⁾ Cf. *sat. II. 6. 60.*: „O rus, quando ego te adspiciam, quandoque licebit nunc veterum libris nunc somno et inertibus horis ducere sollicitae iucunda obliviae“ *ep. II. 2. 77—8.*: „Scriptorum chorus omnis amat nemus et fugit urbes, rite cliens Bacchi somno gaudentis et umbra“... *Die Lyrik des Horaz*. Rosenberg p. 108. sqq.

inest¹⁾ et cum mare procellosum, tempestates alia, quae animos hominum perturbant, memoret, ea Homericō²⁾, ut ita dicam, modo depingit. Orationis Horatianae suavitas verborumque granditas non tam in ipsis verbis, quam in adiectivis cernitur, quibus item magna ex parte imitatus est Homerum. Quod etsi poëtae lyrico non convenit, tamen in Horatii oratione eximium inesse videtur. Namque verbum affectibus, quibus hominum animi agitantur, eliditur, adiectivum vero magis ex sensibus pendet, quo fit, ut Horatius aequae mentis laudator, ab omni vehementiore scilicet cupiditate remotissimus³⁾, pari modo in usurpandis verbis nimium parcus sit. Quamquam rerum naturae descriptio Horatio magis placet, quam quae sunt de diis fabulae, tamen gloriam poëtae non eius modi argumentis adeptus est⁴⁾, sed rebus ex vita humana desumptis, velut amoribus puerorum et puellarum, lusibus, conviviis, iocis⁵⁾, id quod Horatius multis locis de se ipse praedicat. Cultus deorum, quos rerum humanarum neglegentes securam aetatem agere credebat, ipsum pertaesum est, excepto Libero⁶⁾, cuius munera tot carminibus eoque modo celebravit, ut recte laudator vini appellari posset. Num Venerem pari modo coluerit incertum est, quia eum vehementioribus cupiditatibus liberum fuisse constat; quam ob rem nonnulli maiorem partem amicarum meretricumque, quas in carminibus memorat, nihil nisi ficta nomina esse volunt. Qui quidem ea de re recte iudicare videntur, nam re vera carminibus illis non amor, cum caritate quadam et benevolentia eius feminae coniunctus, quam amamus, sed amores narrantur; magno autem illo et vero amore nunquam arsisse Horatium veri simile est. Quinam enim sit iste amor, qui non tam ad animi bona, quam ad feminae formam ac speciem imprimis pertineat?) Quae res, cum admodum incertae et caducae sint, ita etiam amores illos fuisse credas, necesse est. Differt quoque Horatius a poëtis lyricis, qui nunc sunt, eo, quod carmina nisi aequa mente se pangere posse contendat. Cuius rei, quae causa sit, explicabitur,

---

1) Cf. Die Lyrik des Horaz Rosenberg p. 111. — 2) Cf. L. p. p. 58. sqq. 88. — 3) Cf. carm. II. 6. 7.: „Sit modus lasso maris et viarum militiaeque“... — 4) Cf. L. p. p. 101 sqq. — 5) Cf. carm. I. 6. 17.: „Nos convivia, nos proelia virginum sectis in iuvenes unguibus acrium cantamus“... carm. II. 19. 9 — 12., II. 1. 36 — 40. III. 3. 69 — 72., III. 26. 1 — 2. ep. II. 2. 55 — 6. L. p. p. 120 sqq. 130 sqq. — 6) Cf. carm. III. 21. ep. I. 19. alia.

si rationem fingendi antiquorum et nostrorum poëtarum inter se contulerimus. Illi enim omnia, quae carminibus celebrabant, sive ex rerum natura, sive ex vita humana, seu ex natura deorum sumpta, ut sensus caperent atque oblectarent, quanta pulcherrima poterant forma, exprimere curabant, quas quidem res huius aetatis poëtae, qui romantici vocantur, cum propria fictione convenienti forma suis quisque affectibus ita exprimunt, ut ea, quae ipsi animo senserant, eos qui legunt, eadem sentientes faciant. Cum autem affectibus hominum ratio ac voluntas opprimatur atque impediatur, illud poëtarum genus pictoribus, hoc vaticibus mentis incompetibus comparari potest. Itaque Horatius, qui in illorum numero erat et omnia etiam in poësi ad rationem dirigebat, res satis cognitae non trementi et celeri, sed certa atque quieta manu, pictoris diligentia adhibita depingebat. Cave putes Horatium animi motus, ignota quadam causa ortos, aut fictas species carminibus tradere solitum esse, namque eis, quae in exemplum sumat, subesse naturam et veram vim contendit; ne multa, Horatius non vigilantium somnia, sed res veras describit¹⁾. Quae cum ita sint, satis apparet, quid sit, quod se amore percussus²⁾ aut inter parietes et strepitu urbis carmina pangere posse neget³⁾. Ut autem res, quas proposuerat, pulchre ac suaviter exponeret, multum ruris otium, et vini usus⁴⁾ plurimum conferre affirmat. Tum enim illum animi habitum oriri, quo eximias illas pulchritudinis species concipiat et convenienti sermone narret. Qui habitus animorum latine inflammatio⁵⁾ sive furor dicitur, a Graecis *οἷστρος* voca-

---

1) Cf. sat. II. 6. 70. sqq. sat. I. 4. 134. sqq. — 2) Cf. epod. XI. 1—4: „Petti, nihil me sicut antea iuvat scribere versiculos amore percussus gravi“... , epod. XIV.: „Deus, deus (amor) nam me vetat inceptos olim promissum carmen iambos ad umbilicium adducere“... — 3) Cf. ep. II. 2. 65 sqq...: „Tu me inter strepius nocturnos atque diurnos vis canere et contracta sequi vestigia vatuum“, „scriptorum chorus omnis amat nemus et fugit urbes, rite cliens Bacchi somno gaudentis et umbra“. — 4) Cf. ep. I. 519.: „Fecundi calices, quem non fecere disertum?“ (19.) — 5) Cf. ep. I. 19.: „Prisco si credis, Maecenas docte Cratino, nulla placere diu nec vivere carmina possunt, quae scribuntur aquae potioribus. Ut male sanos adscriptis Liber Satyris, Faunisque poëtas. vina fere dulces oluerunt mane Camenae. Laudibus arguitur vini vinosus Homerus, Ennius ipse pater numquam nisi potus ad arma prosiluit dicenda“... carm. II. 19. 9 ep. II. 2. etc. — 5) Cf. Cic. de orat. II. 46. 194.

tur. Credebant enim poëtas divino quodam spiritu agitari¹⁾ unde apud antiquos magna illa vatum veneratio²⁾. Quare Qvidius: „At sacri, inquit, vates et divum cura vocamur, sunt etiam, qui nos numen habere putent“ (eleg. in Tibul.) Quae dicta haud longe a vero absunt, si animorum inflammatio non est, nisi illa animi conditio, qua undique expletæ et perfectæ rerum formæ poëtis suggeruntur. Tum homines, ut ait Libellus, præsens numen sentiunt et depulsa tamquam ab oculis caligine ad coelestia et divina attoluntur et ad praeclara facinora apti redduntur; ita animo affectus Horatius Musam se alloquentem fingit, cuius voces carminibus imitaturus sit. At vero Musam Horatii non magni ingenii sed mediocrem et iocosam fuisse iam supra doctimus. Furor Horatii in eo constitit, ut mens hilarior atque serenior facta, facilius præter solitum et pulchrius ea, quae voluisset, redderet, minime vero insigni quadam fingendi facultate redundaret. Horatius, ut carminibus pangendis, quibus nugas et iocos tractavit, laetitiam aut risum excutere voluit, ita ad sermones componendos amicitia et benevolentia civium se commotum esse prædicat³⁾. Ut igitur hos semper magni aestimabat⁴⁾, ita contra illa ipse postea parvi pendebat. Namque maior pars earum rerum, quae carminibus celebrantur, quosdam homines et quibusdam temporibus delectare, quae autem sermonibus continentur, ea semper valere atque prodesse asseverat, præterquam si insipientes vitiisque calentes beatam vitam vivere posse crederemus⁵⁾. Rerum, quae in sermonibus tractantur, summa est varietas, aliis enim Horatius vitia, quae ad civium vitam aut litteras pertinent castigat, aliis ad imbuendam mentem praeclara doctrina et ad honestatem amandam cives hortatur⁶⁾, quo autem, quae proposuit praecepta, efficaciora essent, suam ipse vitam exemplo praebet⁷⁾. Argumenta igitur sunt vel graviora, vel iucundiora atque eius modi, quae non singuli, sed omnes omnium temporum homines libenter percipiant: qualia fere sunt, quae de vita prudenter instituenda, de morum honestate, de artibus litterisque præcipiuntur. Quo in carminum

---

1) Cf. carm. IV. 15. I. 17. 14. I. 12., IV. 3. 19. 15 etc. — 2) Cf. carm. I. 24. IV. 8. 26. sqq. ep. II. 3. 391—407. — 3) Cf. sat. I. 4. 100 sqq. II. 1. 82. sqq. ep. II. 2. 55—6. 1. 7. 27—8. — 4) Cf. sat. II. 6. 70 sqq. ep. II. 2. 54. 148—4. sat. I. 4. 133—8. — 5) Cf. ep. I. 1. 41—2. 61. — 6) Cf. sat. I. 1. I. 4. II. 6. etc. — 7) Cf. sat. I. 4. 105—31.

genere se Lucilii imitatore¹⁾ esse dicit eumque propter sermonis negligentiam satis acriter carpit²⁾, quippe qui, cum ingenio quidem excelleret, cum tamen limae laborem fugeret, durior neque satis perfectus in dicendo et perpolitus esset. Itaque differre se a Lucilio cum sermonis ac metri diligentia, tum argumento et genere dicendi perhibet³⁾ Horatius. Iam vero ratio, quae inter Horatium et Lucilium intercedit, ut paucis repetam, haec est: Lucilius, quod fragmentis exstet, in maiore satirarum parte usus est versibus hexametris, in nonnullis iambicis quoque et trochaicis. Quin etiam hanc licentiam sibi nonnunquam sumpsit, ut latinis versibus Graecos interponeret. At Horatianae satirae metrum multo est elaboratius, sermo purior tersior atque limatior. Satirarum Lucilianarum argumentum omnino compositum erat ad perversos hominum mores denotandos atque corrigendos. De natura eius haec scribit Horatius: „Est Lucilius ausus primus in hunc operis componere carmina morem — detrudere et pellem, nitidus quo quisque per ora cederet, introrsum turpis“⁴⁾ etc. Lucilius igitur singulos et certos homines perstringebat summa cum audacia atque acerbitate. Hac utraque de causa Horatius satiras eius cum antiquae Graecorum comoediae scriptoribus comparavit: „Eupolis atque Cratinus Aristophanesque poëtae atque alii quarum comoedia prisca virorum est, si quis erat dignus describi, quod malus aut fur, quod moechus foret, aut sicarius, aut alioqui famosus, multa cum libertate notabant. Hinc omnis pendet Lucilius hosque sequutus mutatis tantum pedibus munerisque“⁵⁾ etc. At satira Horatii multo est lenior atque facetior, qui non tam singulorum scelera acerbis maledictis insectatur, quam generatim quidquid in vita privata, in artibus litterisque peccatur, iocosa irrisione traducit⁶⁾. In omnibus autem satiris Horatius in ipsa vitia non in homines⁷⁾ invehitur. Etiam tum, cum singulos certosque homines,

---

1) Cf. sat. II. 1. 28—9., 34: „Me pedibus delectat claudere verba Lucilii ritu nostrum melioris utroque... sequor hunc“. — 2) Cf. sat. I. 10. 9—10., sat. I. 4. 8.: „Nam fuit hoc vitiosus: in hora saepe ducentos, ut magnum, versus dictabat stans pede in uno. Cum flueret lutulentus, erat quod tollere velles; garrulus atque piger scribendi ferre laborem, scribendi recte“... — 3) Cf. sat. I. 39—40., 82 3, I. 4. 101. sqq. — 4) Cf. sat. II. 1. 62. — 5) Cf. sat. I. 4. 1. — 6) Cf. sat. I. 3. I. 10. II. 2. 4., II. 5., II. 8. etc. — 7) Cf. sat. II. 1. sat. I. 4. 100 sqq.

uti Lucilium, Hermogenem Tigellium, Nasidienum alios ludibrio perstringit, in his insectandis non perseverat, sed maiorem satirae partem ad generalia traducit. Tum cernitur fere in omnibus satirae Horatianae partibus animi candor quidam atque bonitas, qua permotus vitia hominum, quippe sola stultitia peccantium irridet magis, quam accerba castigatione insectatur. Hoc est illud, quod ipse de se profitetur sat. I. 1. 24. verbis: „quamquam quid vetat ridentem dicere verum?“ Eadem de causa Horatius epistulas quoque sermonum¹⁾ appellatione notavit.

Epistulae saturis argumento haud dispares sunt, quarum multo maiore parte consilia salutaria, praecepta de moribus, iudicia de artibus et litteris contineantur. Neque tamen ideo statuendum est satiras et epistulas unum quoddam genus efficere et uno illo sermonum nomine posse comprehendere. At quamquam negari nequit, in compluribus epistulis uti I. 10., 16., 19., satis esse acerbitatis satiricae, tamen in eis longe alia ratio didactica videtur praevalere. Quam ob rem utrumque sermonum genus et satiras et epistulas, quibus philosophia magistrae vices gerit, Bioneos sermones dixit ep. II. 2. 60. Constat enim Bionem Borysthenem disputationibus, quae „Diatribae“ appellantur, stultitiam et pravas hominum opiniones in risum vertisse³⁾; itaque et satirae et epistulae Horatii, quatenus philosophiam resipiunt, velut sat. I., Bionei sermones appellari possunt. Iam exposui, quo modo, quae res, a Horatio carminibus pertractentur. Quorsum autem carmina et sermones spectent, facile intelligitur his locis ep. II. 3. 333 — 4, 343 — 4. „Aut prodesse volunt, aut delectare poetae, aut simul et iucunda et idonea dicere vitae. . Omne tulit punctum, qui miscuit utile dulci lectorem delectando pariterque monendo“. Utrumque consilium in componendis poematibus sibi se proposuisse saepenumero gloriatur Horatius. At prius referri ea carmina⁸⁾, quibus vinum, convivia, lusus puerorum et puellarum, laudes vitae rusticae depinguntur, ad alterum tendunt sermones. Neque vero, ut nomen poetae adipisceretur, versus scripsit ac publice recitavit, cum opinionem vulgi aspernaretur et paucis lectoribus contentus poemata amicorum rogatu scripta in ipsorum circulo se legere

1) Cf. ep. II. 1. 14. 250. — 2) Cf. Lucian Mueller. Episteln p. 232. —

3) Cf. carm. IV. 11. 34 — 6: „Femina condisce modos, amanda voce quos reddas, minuentur atrae carmine curae“. carm. III. 26., ep. I. 7. 27 — 8.

solitum esse praedicaret¹⁾. In universum saepius affirmat se poësi, omnium artium pulcherrima, nunquam male usum esse, neminom innocentem pupugisse, neminem ultro nisi lacessitum defendendi causa aggressum esse²⁾. Satis mihi demonstrasse videor id, quod hac parte erat propositum, restat, ut non solum eas, quas sibi ipse Horatius tribuit, sed etiam, quae a viris doctis ei tribuuntur laudes, proferam.

III.

Constat Horiatum primum³⁾ inter Romanos in serebindis carminibus lyricis Graecorum exemplum secutum esse. Nam pauca illa, quae iam ante illum Laevius, Catullus in hoc genere effecerant, quo rationem Alexandrinam⁴⁾ erant secuti, haud magni momenti fuisse videntur. Ille autem primus metra Graecorum artificiosiora ab aliis poëtis ad id tempus non tentata ad carmina adhibuit, omnemque elocutionem tanta arte atque diligentia expolivit et ad hoc sublimius genus accomodavit, ut iure Romanorum poësis, imprimis lyricae, auctorem se haberi vellet. Hoc est illud, quod ait carm. III. 30. 13.: „Primus ergo Aeolium carmen ad Italos deduxi modos; summe superbiam quaesitam meritis et mihi Delphica lauro cinge volens Melpomene comam“. Atque ipsa haec carmina lyrica sunt, quibus se effecisse gloriatur, ut apud posteros in sempiterna gloria esset futurus. Huc pertinent verba, quae sunt carm. II. 20. 1.: „Non usitata, non tenui ferar penna biformis per liquidum aethera vates“ etc. Ad eandem sententiam revocabis carm. IV. 9. 11.: „Ne forte credas interitura, quae longe sonantem natus ad Aufidum non ante vulgatas per artes verba loquor socianda“

¹⁾ Cf. ep. I. 19. 37.: „Non ego ventosae plebis suffragia venor“ *ibid.* 39. „Non ego nobilium scriptorum auditor et altor“. sat. I. 4. 73 — 4: „Nec recito unquam nisi amicis idque coactus non ubivis coramve quibuslibet“ sat. I. 4. 73 — 4. sat. I. 10. 72 sqq. carm. III. 1.: „Odi profanum vulgus et arceo“... carm. II. 16.: „Spiritus Graiae tenuem Camenae... Parca non mendax dedit et malignum spernere vulgus.“ — ²⁾ Cf. sat. I. 4. 78 sqq. I. 4. 103. sqq. I. 1. 84. 6. II. 1. 39. — 41.: „Sed hic stilus haud petet ultro quemquam animantem et me veluti custodiet ensis vagina tectus... qui me comovit (melius non tangere, clamo) flebit et insignis tota contabitur urbe“ etc. sat. II. 1. 44. sqq. epod. VI. 11. sqq. — ³⁾ Cf. ep. I. 19. 19. sqq.: Libera per vacuum posui vestigia princeps non aliena meo pressi pede“... *Die Lyrik des Horaz.* Rosenberg p. 49—50., 146. ep. II. 3. 133. sqq. — ⁴⁾ Cf. L. p. 157.

hordis“, vel illud ep. I. 19. 23—25. „Parios ego primus iambos ostendi Latio numeros animosque secutus Archilochi“. Iam vero cum his laudibus, quas ipse Horatius de se pronuntiavit, ut alios veterum praeteream, comparandum est iudicium Quintiliani, quod est inst. orat. X. 1. 96.: „At lyricorum idem Horatius fere solus legi dignus. Nam et insurgit aliquando et plenus est iucunditatis et gratiae et varius figuris et verbis felicissime audax“. Tres sunt virtutes praecipuae, quas hoc loco Quintilianus maxime commendavit. Primum referas verba „insurgit aliquando“ ad sententiarum sublimitatem, quae, si non in omnibus, at certe in nonnullis eius carminibus cernitur. Altera virtus quam Quintilianus „iucunditatem et gratiam“ dixit, potissimum in eo sita est, quod non modo argumenta ipsa ad animos capiendos accommodata pertractat, sed etiam imaginibus, comparisonibus, sentiis, fabulis, narrationibus aliisque ornamentis illustrat. His enim fit praecipue, ut carminibus accedat vigor atque iucunditas. Quam postremo loco nominavit virtutem Quintilianus haec omnino ad elocutionem pertinet. In qua quidem effingenda Horatius felicissime elaboravit. Atque haec eius laus facile dici potest praecipua. Ille enim primus omnem dicendi humilitatem prorsus deterisit, figurarum autem varietate et liberiore verborum non modo electione, sed etiam constructione ita orationem conformavit, ut altitudine poësis vere lyricae non iam inferior esset. Perfecta et omnibus numeris absoluta Horatii opera, si ad nostrorum criticorum leges referantur, dici nequeunt idque iam ex iis, quae adhuc diximus, satis apparet. Romanticis, qui vocantur, proxime accedit Horatius carm. II. 6. At tamen, hoc carmen ad exemplum illorum poëtarum, quos nunc romanticos vocamus, non est compositum, namque arte fingendi, quam Graeci *πλαστικήν* dicunt, Horatius romanticorum rationi repugnat, quae quidem exprimendi ratio apud antiquos poëtae laudi fuit. Errant itaque, qui neglecto hoc Romanorum more, Horatii carmina lyrica ad nostram consuetudinem referentes in eis fingendi rationem reprehendant, nam Horatius carminibus non furores et affectus suos ignotis de causis ortos aperuit, sed impulsiones extrinsecus oblatas eo consilio exposuit, ut sibi animum relevaret. Romantici, quos vocant, cum nec argumenta, nec fines, utpote fictos, intra quos vagantur, satis noverint, neque ea, quae somniant, aliquando assequi posse credant, plerumque,

desiderio quodam ac mentis gravitate tenentur; at vero Horatius argumenta ut libuit sumpta ad suam voluntatem affingit et carminibus animi sensus exposuit modo laetos, si boni aliquid, modo maestos, si quid adversi in vita evenerat. Sunt, quibus in nonnullis Horatii carminibus oeconomia displicuerit.¹⁾ Dicunt enim in aliis tolli unitatem et cohaerentiam immixtis sententiis nimium multis interpositis, aut etiam quadam ad narrandum digressionem; in aliis id officere partium aequalitati, quod a primaria sententia discedat et in rebus singularibus nonnunquam levioribus describendis iusto longius subsistat. Sed eorum opinionem non esse probandam, copiose exposuit Rosenbergius²⁾, qui cum rationem unitatis atque cohaerentiae omnium carminum sagaciter probavisset, docuit etiam Horatium poetarum Latinorum, qui hodie extant et qui ad nostram aetatem pervenerunt, esse elegantissimum, purissimum eundemque ornatissimum. Quae cum ita sint, non est mirandum, cur Horatii carmina, cum antiquo tum posteriore tempore renatis veterum litterarum studiis multos et claros viros doctos maxima cum admiratione delectaverint et nostra quoque aetate haud paucos venustate capiant et ad studium trahant. Recte igitur de se vaticinatus est Horatius verbis, quae carm. III. 30. legimus:

„Exegi monumentum aere perennius
 Regalique situ pyramidarum altius;
 Quod non imber edax, non Aquilo impotens
 Possit diruere aut innamerabilis
 Annorum series et fuga temporum.
 Non omnis moriar, multaue pars mei
 Vitabit Libitinam.“

¹⁾ Die Lyrik des Horaz Rosenberg. p. 38. sqq. — ²⁾ Cf. ibid. p. 41. sqq.

OMYŁKI DRUKARSKIE :

Na stronie	wiersz od góry	zamiast	ma być :
1	1	recensendo	recensenda
»	7	extitisse	exstitisse
2	19	equalibus	aequalibus
»	17	afirmat	affirmat
5	1	hacten s	hactenus
»	24	augustiori	angustiori
»	36	extitisse	exstitisse
6	13	eccedit	accedit
7	16	adde	adde,
»	19	qui	qui,
10	10	nonnumqua	nonnumquam
9	32	sunt	sunt,
10	22	otium,	otium
»	23	usus	usum
11	2	Quidius	Ovidius
»	9	attoluntur	attolluntur
12	26	munerisque	numerisque
14	8	screbindis	scribendis
»	»	Horiatum	Horatium
»	11	rationen	rationem
»	19	qnaesitam	quaesitam
15	7	felicissime	felicissime
»	27	tamen,	tamen
»	39	plerumque,	plerum que
16	14	extat	exstat

WIADOMOŚCI SZKOLNE.

I. SKŁAD GRONA NAUCZYCIELSKIEGO przy końcu roku szkolnego 1902.

L. p.	Imię i nazwisko	Uczył w klasach	Godzin tygodn.
1	Zych Franciszek , dyrektor	historyi, i geografii i psychologii w kl. VIII.	5
2	Babski Ignacy , profesor, zawiadowca biblioteki niemieckiej dla uczniów	gospodarz kl. VII. — języka niemieckiego w kl. IVa, V, VI, VII i VIII.	20
3	Burzyński Józef , profesor, zawiadowca gabinetu historyi naturalnej	matematyki w kl. Ia, Ib i IIb i historyi naturalnej w Ia, Ib, IIa, IIb, IIIa, IIIb, V i VI.	25
4	Chlebek Józef , profesor w VIII. randze	języka łacińskiego w kl. IIa i IVb i języka polskiego w Ib.	17
5	Czajkowski Karol , nauczyciel, zawiadowca gabinetu fizykalnego	gospodarz kl. VIII. — geografii w kl. Ia, matematyki w IIIa, V, VII i VIII i fizyki w VII i VIII.	21
6	Ks. Dobrzański Adryan , katecheta, profesor	religii obrz. gr. kat. w kl. od I. do VIII, języka ruskiego w V, VI, VII i VIII.	24
7	Geciow Onufry , profesor	gospodarz kl. V. — języka łacińskiego w V, jęz. greckiego w V i VII i jęz. niemieckiego w kl. IIIa i IVb.	23

L. p.	Imię i nazwisko	Uczył w klasach	Godzin tygodn.
8	Kieroński Leon , profesor	gospodarz kl. VI, — języka łac. w VI, VII i VIII i jęz. greckiego w VIII.	21
9	Mazur Józef , profesor, zawiadowca biblioteki nauczycielskiej	języka łacińskiego w kl. IVa, greckiego w IVb i VI, i polskiego w IIa.	18
10	Mikuła Ludwik , profesor	matematyki w kl. IIa, IIIb, IVa, IVb i VI i fizyki w IVa i IVb.	21
11	Niebieszczński Piotr , profesor, zawiadowca zbiorów geograficznych i obrazów	gospodarz kl. IVb — historii i geografii w IIIa, IVa, IVb, V, VI i VII i propedeutyki filozofii w VII.	23
12	Ks. Olszewski Jan , zastępca nauczyciela	gospodarz kl. IIa. — języka niemieckiego w IIa oraz historii i geografii w Ib, IIa, IIb i IIIb.	19
13	Rembacz Stanisław , nauczyciel	gospodarz kl. Ia i IIIa. — języka łacińskiego w Ia i IIIa i polskiego w Ia.	17
14	Ks. Rogoszewski Tadeusz , p. zastępca nauczyciela	języka niemieckiego w Ia i ruskiego w I, II, III i IV.	14
15	Ks. Ścisłowski Józef , katecheta-profesor	religii obrz. rzym. kat. w I—VIII.	16
16	Smal Szymon , zastępca nauczyciela	gospodarz kl. IIIb. — języka łacińskiego w IIIb, polskiego w IIIb i niemieckiego w IIb i IIIb.	18
17	Stefkowski Leopold , zastępca nauczyciela	gospodarz kl. IIb. — języka łacińskiego w IIb, greckiego w IIIa i IIIb i polskiego w IIb.	21

L. p.	Imię i nazwisko	Uczył w klasach	Godzin tygodn.
18	Terlecki Władysław , profesor, zawiadowca biblioteki polskiej dla uczniów	gospodarz kl. IVa. — języka greckiego w IVa i polskiego w IVa, IVb, V, VI, VII i VIII.	22
19	Waligóra Michał , zastępcą nauczyciela	gospodarz kl. Ib. — języka łacińskiego, polskiego w IIIa i niemieckiego w Ib.	17
Nauczyciele przedmiotów nadobowiązkowych			
1	Zych Franciszek , j. w.	historii kraju rodzinnego w VIII.	1
2	Niebieszczański Piotr , j. w.	historii kraju rodzinnego w IIIa, IVa, IVb i VII.	5
3	Ks. Olszewski Jan , j. w.	historii kraju rodzinnego w IIIb.	1
4	Ks. Dobrzański Adryan , j. w.	spiewu.	4
5	Mazur Józef , j. w.	gimnastyki.	6
6	Smal Szymon , j. w.	kaligrafii.	2
7	Czajkowski Karol , j. w.	stenografii.	4
8	Labęcki Romuald , dyrektor szkoły wydziałowej męskiej	rysunków.	4
9	Langer Joachim , kierownik szkoły 4-klasowej barona Hirscha	religii mojżeszowej w kl. I—VIII.	8

II. ZMIANY W GRONIE NAUCZYCIELSKIM

w roku szkolnym 1902.

J.E. Pan Minister w i o. *a*) reskr. z dn. 25. czerwca 1901 l. 15.225 przeniósł rzeczywistego nauczyciela tutejszego zakładu Teofila Mryca ze względów służbowych do c. k. gimnazjum I. w Tarnopolu.

b) reskrytem z dn. 23. sierpnia 1901 l. 22.721 nadał rzeczyw. nauczycielowi tutejszego zakładu Józefowi Blauthowi posadę nauczycielską w c. k. gimnazjum w Stanisławowie.

C. k. Rada szkolna kraj. *a*) reskrytem z dn. 16. lipca 1901 l. 1702 uwolniła zast. nauczyciela ks. Teodora Dwulita od obowiązków służbowych;

b) przeniosła reskrytem z dnia 19. lipca 1901 l. 15.057 zastępcę nauczyciela Szymona Dorundiaka do c. k. gimnazjum II. w Kołomyi;

c) przeniosła reskrytem z dnia 28. sierpnia 1901 l. 13.418 zastępcę nauczyciela Witolda Rogoszewskiego do c. k. szkoły realnej we Lwowie.

J.E. Pan Minister w. i o. reskrytem z dnia 23. sierpnia 1901 l. 22.721 przeniósł ze względów służbowych do tutejszego zakładu *a*) Ludwika Mikułę, profesora c. k. gimnazjum I. w Kołomyi; *b*) Onufrego Geciowa, profesora c. k. gimnazjum w Rzeszowie; *c*) zamianował zastępcę nauczyciela c. k. gimnazjum w Jarosławiu Stanisława Rembacza rzeczywistym nauczycielem tutejszego zakładu.

C. k. Rada szkolna krajowa zamianowała zastępcami nauczycieli w tutejszym zakładzie: *a*) Szymona Smala, zastępcę nauczyciela w c. k. gimnazjum I. w Tarnopolu, reskrytem z dnia 19. lipca 1901 l. 15.057; *b*) Michała Waligórę kandydata zawodu nauczycielskiego — reskrytem z dnia 31. sierpnia 1901 l. 22.652; *c*) ks. Jana Olszewskiego — reskrytem z dnia 7. października 1901 l. 29.651.

C. k. Rada szkolna krajowa zatwierdziła w zawodzie nauczycielskim i nadała tytuł profesora nauczycielom:

a) Ignacemu Babskiemu reskrytem z dnia 20. lutego 1902 l. 3933.

b) ks. Adryanowi Dobrzańskiemu reskrytem z dnia 17. października 1901 l. 25.982.

c) Kierońskiemu Leonowi reskrytem z dnia 26. grudnia 1901 l. 37.027.

d) Mazurowi Józefowi reskrytem z dnia 6. kwietnia 1902 l. 8.193.

e) Terleckiemu Władysławowi reskrytem z dnia 17. października 1901 l. 25.982.

III. PLAN NAUKI W ROKU SZKOLNYM 1902.

A. Przedmioty obowiązkowe.

Klasa I.

Religia, 2 godz. tyg. Zasady katolickiej wiary i obyczajów.

Język łaciński, 8 godzin tyg. Odmiana prawidłowa imion i czasowników, ważniejsze przyimki i spójniki, tudzież najważniejsze prawidła ze składni podług ćwiczeń. Ćwiczenia w tłumaczeniu z języka łacińskiego na polski i odwrotnie. Od połowy października co tydzień zadanie szkolne.

Język polski, 3 godz. tyg. Czytanie ustępów wyraźne, płynne i rozumne. Objaśnienie wyrazów i myśli. Tok myśli i reprodukcya wyjaśnionych ustępów. Deklamacya piękniejszych utworów poet. i proz. Elementarna nauka o zdaniu pojedynczem i składni zgody; najważniejsze zdania poboczne; ważniejsze znaki pisarskie; elementarna nauka odmiany imienia i słowa. W I. półroczu co tydzień dyktat systematycznie ułożony, w II. co tydzień dyktaty lub ćwiczenia stylistyczne

Język niemiecki, 6 ½ godz. tyg. Czytanie, memorowanie, zdawanie sprawy z treści na podstawie pytań, retrowersya, potoczna rozmowa na podstawie przerobionego materiału; znajomość odmian regularnych i zasad składni; ćwiczenia ortograficzne. Co tydzień dyktat, pisanie ustępu memorowanego lub retrowersya.

Historya i geografia, 3 godz. tyg. Wstępne pojęcia z geografii fizycznej i matematycznej; oro- i hydrografia wraz z zarysem geografii politycznej. Czytanie map i ćwiczenia kartograficzne.

Matematyka. 3 godz. tyg. W I. półroczu tylko arytmetyka: Dziesiętny układ liczb; cztery działania liczbami całemi mianowanemi i niemianowanemi; ułamki dziesiętne; metryczne miary i wagi; podzielność liczb; wspólna miara i wielokrotność; elementarne wiadomości o ułamkach zwyczajnych. W II. półroczu z geometryi: Pojęcie ilości przestrzennych, linia prosta, koło, linie równoległe, kąty, trójkąty. Ćwiczenia domowe. W każdym półroczu 3 zadania szkolne.

Historya naturalna, 2 godz. tyg. Zwierzęta ssące i owady (do marca). Poznawanie i opisywanie ważniejszych roślin nasiewnych.

Klasa II.

Religia, 2 godz. tyg. Historya biblijna starego zakonu.

Język łaciński, 8 god. tyg. Powtórzenie i uzupełnienie odmian prawidłowych czasownika; odmiany nieprawidłowe;

części mowy nieodmienne; główne prawidła składni nom. i acc. cum infinit; abl. absol, coniug. periphr., gerundium. Ćwiczenia w tłumaczeniu i rozmówki na podstawie ćwiczeń. Co miesiąc 3 zadania szkolne i 1 domowe.

Język polski, 3 godz. tyg. Czytanie wzorów i deklamacya jak w kl. I. Elementarna nauka o zdaniu złożonem, powtórzenie i uzupełnienie fleksyi, pisowni i interpunkcyi. Co miesiąc 3 zadania szkolne i 1 domowe.

Język niemiecki, 5 godz. tyg. Czytanie, memorowanie, retrowersya, zdawanie sprawy na podstawie pytań, rozmówki, konjugacya mocna, mieszana i nieregularna, przyimki i spójniki. Zadania jak w kl. I. miesięcznie 3 szkolne, 1 domowe.

Historya i Geografia, 4 godz. tyg. Dzieje starożytne (2 g.) sposobem biograficznym. Geografia (2 g.) fizyczna i polityczna Azji, Afryki, Europy zachodniej i południowej. Ćwiczenia kartograficzne.

Matematyka, 3 godz. tyg. Z arytmetyki: uzupełnienie nauki o dzielniku i wielokrotnej, ułamki zwyczajne i dziesiętne, stosunki, proporcye, reguła trzech prosta, rachunek procentowy. Z geometryi: własności trójkątów, czworoboki, wieloboki i nauka o kole. Ćwiczenia i zadania jak w kl. I.

Historya naturalna, 2 godz. tyg. Zoologia (do marca): ptaki, gady i ryby. Botanika (od marca) jak w kl. I. c. d.

Klasa III.

Religia, 2 godz. tyg. Historya biblijna Nowego Zakonu.

Język łaciński, 6 godz. tyg. Gramatyka 3 godz. tyg. Syntaxis congruentiae et rectionis przy pomocy ćwiczeń do tłumaczenia na język łaciński. Cornelius Nepos: Żywoty Arystydesa, Cymona, Miltiadesa, Temistoklesa, Epaminondasa i Pelopidasa. Co miesiąc 2 zadania szkolne, 1 domowe.

Język grecki, 5 godz. tyg. Odmiana imion i czasowników do słów na *μ*, tłumaczenie z języka greckiego na polski i odwrotnie. Od drugiej połowy pierwszego półrocza co 14 dni naprzemian zadanie szkolne albo domowe.

Język polski, 3 godz. tyg. Czytanie wzorów według Wypisów. Czytanie, objaśnianie i zdawanie sprawy z uwzględnieniem związku myśli i układu całości. Od tej klasy począwszy krótkie wiadomości o życiu i pismach celniejszych pisarzy, z których dzieł właśnie poznano wyjątki. Deklamacya jak w kl. I. Gramatyka: Składnia rzędu. Systematyczna nauka deklinacyi. Części mowy nieodmienne. Wypracowania stylistyczne dwa na miesiąc, naprzemian domowe i szkolne.

Język niemiecki, 4 godz. tyg. Swobodniejsza reprodukcy a czytanych ustępów prozaicznych i poetycznych, uwzględnianie wyrażen i zwrotów podobną myśl wyrażających (syno-

nimów), uczenie się na pamięć. Gramatyka: Systematyczna nauka o formach i składni rzędu. Miesięcznie 2 zadania (1 szkolne i 1 domowe).

Historya i geografia, 3 godz. tyg. Geografia i historia naprzemian. Geografia: Części Europy pominięte w kl. II. z wyjątkiem monarchii austriacko-węgierskiej, Ameryka i Australia. Rysowanie prostych szkiców kartograficznych. Historia: Średnie wieki; najważniejsze osobistości i zdarzenia z szczególnem uwzględnieniem dziejów austriacko-węgierskiej monarchii.

Matematyka, 3 godz. tyg. Arytmetyka: Cztery działania główne liczbami ogólnemi, całemi i ułamkami, podnoszenie do kwadratu i wyciąganie drugiego pierwiastka, liczby niepełne, skrócone mnożenie i dzielenie. Geometrya: Równość, zamiana i podział figur, pomiar linii i powierzchni, podobieństwo figur. Zadania jak w kl. I.

Nauki przyrodnicze, 2 godz. tyg. W I. półroczu: Fizyka, — rozciągłość i nieprzenikliwość ciał, stany skupienia, kierunek pionowy i poziomy. Ciężar bezwzględny i gatunkowy; ciepło, chemia. — W II. półroczu: Mineralogia

Klasa IV.

Religia, 2 godz. tyg. Obrzędy kościelne.

Język łaciński, 6 godz. tyg. Caesaris commentarii (wyd. Bednarskiego): De bello Gall. I. 1.—29. III. VII. Ovidii: Trist. IV. 10 (de vita sua) podług wyd. Ziwsa-Skupniewicza. Dobrowolna lektura domowa. — Nauka o słowie; kalendarz, miary, monety i wagi rzym. i ważniejsze skrócenia; prozodya, metryka, pentameter i hexameter. Ćwiczenia w tłumaczeniu z jęz. polskiego na język łaciński. Zadania jak w kl. III.

Język grecki, 4 godz. tyg. Powtórzenie słów na ω , słowa na μ , czasowniki nieprawidłowe. Najważniejsze rzeczy ze składni na podstawie ćwiczeń. Tłumaczenie przykładów z ćwiczeń. Co miesiąc 1 zadanie domowe i 1 szkolne.

Język polski, 3 godz. tyg. Czytanie wzorów według Wypisów i deklamacya jak w kl. III. Systematyczna nauka konjugacyi i składni słowa; nauka o zdaniach pobocznych i o okresach; wierszowanie; przy końcu roku powtórzenie przerobionego materiału gram. w ogólnych zarysach. Zadania jak w kl. III.

Język niemiecki, 4 godz. tyg. Lektura jak w kl. III. Systematyczna nauka o zdaniu złożonem, uzupełnienie składni, słoworód i zasady metryki. Zadania jak w kl. III.

Historya i geografia, 4 godz. tyg. Historia nowożytna sposobem biograficznym ze szczególnem uwzględnieniem historii austro-węgierskiej. Geografia fizyczna i polityczna monarchii austr.-węgierskiej z uwzględnieniem handlu i t. d.

Matematyka, 3 godz. tyg. Równania pierwszego stopnia; stosunki i proporcje złożone; reguła trzech złożona; reguła spółki i łańcuchowa; rachunek procentów składanych; potęgowanie i pierwiastkowanie sześciennie. Stereometria, wymiar powierzchni i objętości brył. Ćwiczenia i zadania jak w kl. I.

Fizyka, 3 godz. tyg. Elektryczność, magnetyzm, mechanika ciał stałych, hydrostatyka, aerostatyka, akustyka, optyka. Główne zasady astronomii i geografii fizycznej.

Klasa V.

Religia, 2 godz. tyg. Dogmatyka ogólna.

Język łaciński, 6 godz. tyg. Liv. I. II. i XXI. ks. po większej części kursorycznie. Ovidius (wyd. Skupniewiczza): Metamorph. Quattuor aetates, Phaëton, Diluvium, Deucalion, Proserpina, Niobe, Daedalus, Philemon, Midas. Tristia: De vita sua. Ultima nox. Fasti: Gabii-Fabii. Matronalia. Powtórzenie gramatyki: składni zgody i rządu. Co miesiąc zadanie szkolne.

Język grecki, 5 godz. tyg. Ksenofont Anabasis (wyd. Fiderera) Cyrop. ust. 1. 2. 3. 6. Na prywatną lekturę: IV. VII. ustępy. Homer Ilias I. II. Na prywatną lekturę IV. ks. Składnia zgody i rządu, 4 zadania szkolne w półroczu.

Język polski, 3 godz. tyg. Czytanie wzorów. Poznawanie na podstawie Wypisów zwykleszych tropów i figur, jakoteż najważniejszych gatunków poezji i prozy. Nauka ta, zbierająca i uzupełniająca wiadomości już w poprzednich latach przygodnie przez uczniów nabyte, przysposabiać ma do czytania z pożytkiem ważniejszych utworów literatury narodowej w klasie VI.—VIII. Deklamacje i wiadomości historyczno-literackie o czytanych pisarzach. Uzupełnienie nauki szkolnej czytaniem domowem, a zwłaszcza pominiętymi w szkole z Wypisów wyjątkami. W półroczu 7 zadań naprzemian szkolne i domowe.

Język ruski, 2 godz. tyg. Wzory poezji i prozy Dra Łuczakowskiego. Na podstawie czytanych ustępów poznawano ważniejsze rodzaje poezji i prozy jak również tropy i figury. Piękniejsze ustępy deklamowano. W półroczu 7 zadań.

Język niemiecki, 4 godz. tyg. Lektura z odpowiedniem objaśnianiem gramatycznym, stylistycznym i estetycznym: swobodna reprodukcyja i uczenie się na pamięć celniejszych ustępów. W półroczu 7 zadań, naprzemian szkolnych i domowych.

Historja i geografia, 3 godz. tyg. Dzieje starożytne osobliwie Greków i Rzymian do podboju Italii przy ciągłym uwzględnianiu geografii.

Matematyka, 4 godz. tyg. Cztery działania liczbami algebraicznymi, liczby odjemne i ułamkowe, własności liczb, proporcje, równania 1. stopnia. Planimetria. Ćwiczenia domowe jak w kl. I., w półroczu 3 zadania szkolne.

Historja naturalna, 2 godz. tyg. W pierwszym półroczu mineralogja, w drugim botanika.

Klasa VI.

Religia, 2 godz. tyg. Dogmatyka szczegółowa.

Język łaciński, 6 godz. tyg. Sallustii: Bellum Jugurthinum; Cicero Catil. 3., Vergilii Aeneis I., II Ecl. I VII. Georgic. II. (109—176, 319—345). Lektura prywatna: Sallustii Bellum Catilinae; Cicero Catil. 1, 2, Livius: II. III Aeneis III., IV.; Ecl. V., IX.; Georgic. I. (1—42), II. (458—540). Powtórzenie i uzupełnienie nauki o słowie. Zadania jak w kl. V.

Język grecki, 5 godz. tyg. Hom. Iliada (wyd. Scheindler-Sołtysik) VI., VII. (dom.), XVI., XVIII., XXII. (dom) XXIV. Lektura prywatna: IV., VIII., IX., X., XI., XIX., XX. Z Herodota (wyd. Hintnera) ks. VIII. Nadto prywatnie: VII. Xenofont. Mem. I. 1, II. 1, 21—33, II. 4, 5, 10. Nauka o czasach i trybach. Zadania jak w kl. V.

Język polski, 3 godz. tyg. Czytanie celniejszych dzieł literatury od połowy w. XVI. do końca w. XVIII. według wypisów. Historia literatury (na podstawie lub przy sposobności czytanych wyjątków) od początku do końca XVIII. w. Uzupełnianie nauki szkolnej obowiązkową lekturą domową. (Pominięte w szkole z Wypisów wyjątki i — Orzelskiego rzecz o bezkrólewiu, Heidensteina Komentarz o wojnie Stefana Batorego z Moskwą, Żółkiewskiego Pamiętnik o wojnie moskiewskiej, Paska Pamiętniki, Sienkiewicza powieści historyczne (Ogniem i mieczem, Potop, Pan Wołodyjowski) wreszcie Kitowicza pamiętniki i Rzewuskiego Listopad). Deklamacja jak w kl. V. Zadań 7 na półrocze, przeważnie domowe.

Język ruski, 2 godz. tyg. Podług Chrestomatyi staroruskiej Dra Ogonowskiego przerabiano ważniejsze pamiętniki staroruskiej literatury narodowej i pogląd na narodową literaturę ukraińsko-ruską od Kotlarewskiego do Szewczenka włącznie. Deklamacja jak w kl. V. W półroczu 5 zadań.

Język niemiecki, 4 godz. tyg. Stylistyka i poetyka wyjaśniona na tle lektury. Memorowanie i ćwiczenia w opowiadaniu. Zadania jak w klasie V.

Historia. 4 godz. tyg. Dokończenie historii rzymskiej od wojen punickich. Dzieje wieków średnich.

Matematyka, 3 godz. tyg. Algebra: potęgi, pierwiastki, logarytmy, równania II. stopnia o jednej niewiadomej, Stereometria i trygonometria do rozwiązywania trójkątów. Ćwiczenia i zadania jak w klasie V.

Historia naturalna, 2 godz. tyg. Zoologia.

Klasa VII.

Religia, 2 godz. tyg. Etyka chrześcijańsko-katolicka.

Język łaciński, 5 godz. tyg. Vergilius Aen. II., VI. w całości. VIII., X., XI., w wyjątkach. Cicero in C. Verrem IV.,

De imperio Cn. Pompei., De amicitia. Lektura prywatna: Vergilius księgi nieobjęte programem szkolnym. Cicero Philippicæ 1, 2. De senectute, Pro Murena, pro Archia poeta, Pro Roscio Amerino. Powtórzenie i uzupełnienie mater. gramat. W półroczu 4 zadania szkolne.

Jezyk grecki, 4 godz. tyg. Demosthenes Olynth: I. II. Philip. III. Na prywatną lekturę Olynth. III. Philip. I. Homer: Odys. I. V. VI. IX. Na prywatną lekturę ks. II., III. XI. Powtórzenie i uzupełnienie mater. gram. W półroczu 4 zadania szkolne.

Jezyk polski, 3 godz. tyg. Czytanie celniejszych dzieł literatury narodowej w dłuższych wyjątkach według Wypisów lub w całości; w I. półrozu do Mickiewicza, w II. do Słowackiego (włącznie). Uzupełnianie nauki szkolnej czytaniem domowem (pominięte w szkole z Wypisów wyjątki — nadto: Słowackiego Lilla Weneda, Calderona Książę niezłomny w przekładzie J. Słowackiego, J. I. Kraszewskiego Powrót do gniazda rodz. i J. Korzeniowskiego Spekulant). Historia literatury (jak w kl. VI) — ciąg dalszy do Słowackiego (włącznie). Deklamacya jak w klasie V. Cwiczenia ustne. Wypracowania stylistyczne: 5 na półroczu przeważnie domowe.

Jezyk ruski 2 godz. tyg. Wyjątki z narodowej literatury ukraińsko-ruskiej XIX. w. część II. Drugie wydanie dopełnione i przerobione. We Lwowie 1896. Od poglądu na narodową literaturę ukraińsko-ruską (od połowy szóstego dziesiątka XIX. w.) do Wasyla Czajczenka. Deklamacya jak w klasie V. W półroczu 5 zadań przeważnie domowych.

Jezyk niemiecki, 4 godz. tyg. Pogląd na dzieje piśmiennictwa niemieckiego od czasów najdawniejszych aż do r. 1794 podług książki Petelenza-Wernera. Nadto przeczytano w całości w szkole: Goethe: Hermann und Dorothea, Schiller: Maria Stuart, Lessing: Emilia Galotti, Schiller: Junfrau von Orleans. Zadania co miesiąc, naprzemian szkolne i domowe.

Historya i geografia, 3 godz. tyg. Dzieje nowożytne do czasów najnowszych

Matematyka, 3 godz. tyg. Równania drugiego i wyższych stopni o dwóch i więcej niewiadomych, rozwiązywanie równań nieoznaczonych pierwszego i drugiego stopnia, szeregi arytmetyczne i geometryczne i zastosowanie tychże do rachunku procentu składanego, permutacye, kombinacye i waryacye oraz twierdzenie Newtona o dwumianie. Z geometryi: Trygonometrya i geometrya analityczna. Zadania jak w V. klasie.

Fizyka, 3 godz. tyg. Wstęp; ogólne własności ciał, statyka i dynamika ciał stałych, ciekłych i lotnych, ciepło i chemia nieorganiczna.

Logika, 2 godz. tyg. Logika elementarna.

Klasa VIII.

Religia, 2 godz. tyg. *Historia kościoła katolickiego.*

Język łaciński, 5 godz. tyg. *Lektura: Tacyta Annales I. 1—29., II. 5—29., IV. 1—9; Germania Horatii Carmina I. 1, 3, 10, 8, 14, 18, 21, 22, 24, 31, 34, 36, 37. II. 3, 7, 10, 16, 17; III. 13. 21, 23, 28, 30; IV. 2, 3, 5, 9. Epod: 2, 6, 7, 10. Sat. I. 1, 5, 9, II. 6; Epist. 1, 2, 7, 10. Lektura prywatna: Tacitus Annales III, IV, V. Horatii: wybór poematów nie objętych programem szkolnym (wedł. wyd. szkol.). Ćwiczenia gramatyczno-stylistyczne jak w klasie VII. Zadania jak w klasie V.*

Język grecki, 5 godz. tygod. *Lektura: Platona Apologia Sokratesa, Kryton, Laches. Sofoklesa: Antygona. Homera: Odyss. XIX. Lektura prywatna Platon: Eutyphro, Phaedon, Lysis. Sofokles: Elektra, Edyp król, Edyp kolonejski. Ćwiczenia gramatyczne jak w klasie VII. Zadania jak w klasie V.*

Język polski, 3 godz. tygod. *Czytanie w dalszym ciągu celniejszych dzieł literatury narodowej wieku XIX. w dłuższych wyjątkach według Wypisów, niektórych w całości. Uzupełnienie nauki szkolnej czytaniem domowem. Historia literatury wieku XIX. ciąg dalszy od Krasińskiego do końca. Deklamacya jak w klasie V. Ćwiczenia ustne jak w klasie VII. Wypracowania stylistyczne: w 1. półroczu 5, przeważnie domowe; w 2. półroczu 3, przeważnie szkolne.*

Język ruski, 2 godz. tygod. *Chrestomatya staroruska. W półroczu 5 zadań (przeważnie domowe).*

Język niemiecki, 4 godz. tygod. *Pogląd na dzieje piśmienictwa niemieckiego od czasów najdawniejszych aż do r. 1794 podług książki Petelenza-Wenera. Nadto przeczytano w całości w szkole: Schiller: Braut von Messina, Wallenstein. Goethe: Faust. Lessing: Minna von Barnhelm. Goethe: Iphigenie auf Tauris. Zadań w I. półroczu 5, (3 domowe, 2 szkolne); w II. półroczu 3 szkolne.*

Historia i geografia, 3 godz. tygod. *W I. półroczu dzieje monarchii austriacko-węgierskiej z uwzględnieniem ich związku z dziejami powszechnymi: w II. półroczu geografia i statystyka monarchii austriacko-węgierskiej, powtórzenie historii greckiej i rzymskiej.*

Matematyka, 2 godz. tygod. *Powtórzenie całego przedmiotu nauki. Ćwiczenia w rozwiązywaniu zagadnień algebraicznych i geometrycznych. Zadania i ćwiczenia domowe jak w klasie V.*

Fizyka, 3 godz. tygod. *Magnetyzm, elektryczność, ruch falowy, akustyka, optyka i zasady astronomii.*

Propedeutyka filozofii, 2 godz. tygod. *Psychologia empiryczna.*

B. Przedmioty względnie obowiązkowe i nadobowiązkowe.

Język ruski. Udzielano tego przedmiotu jako względnie obowiązkowego w kl. I—VIII w 2 godzinach tygodniowo na podstawie planu (B) przez c. k. Radę szkolną krajową przepisanego. Uczęszczali na naukę wszyscy Rusini i znaczna liczba Polaków.

Historja kraju rodzinnego. Nauki tej udzielano w klasie III. i IV. podług podręcznika Karola Rawera po 1 godzinie tygodniowo, a w klasie VII. podług podręcznika Dra Anatola Lewickiego w pierwszym półroczu po 1 godzinie, w drugim po 2 godziny tygodniowo, w klasie VIII. w pierwszym półroczu po 1 godzinie tygodniowo. Uczęszczali w każdej klasie wszyscy uczniowie.

Śpiew. Nauka odbywała się w 2 oddziałach po 2 godzin tygodniowo. Oddział I. liczył uczniów 32, uczono teoryi śpiewu podług podręcznika Dietza; oddział II. liczba uczniów 46, śpiew choralny, mieszany i męski.

Kaligrafia. W 2 oddziałach po 1 godzinie tygodniowo, ówczyli się uczniowie podług wzorów J. Czarneckiego. Oddział I. liczył uczniów 41, drugi 40.

Stenografia. Nauka rozpoczęła się w II. półroczu 1901 na mocy zezwolenia c. k. Min. w. i o. z 5 lutego 1901 l. 36.232 i odbywała się w 2 oddziałach równorzędnych po 2 godziny tygodniowo. Zapoznano uczniów z alfabetem, oznaczaniem samogłosek i odpowiednimi znacznikami. Oddział I. liczył 31, drugi 18 uczniów.

Gimnastyka. Nauka odbywała się w 6 oddziałach i 6 godz. tygodniowo w sali Towarzystwa gimnastycznego „Sokół“ podług szczegółowego planu przez nauczyciela gimnastyki wypracowanego. Uczęszczało na wszystkie oddziały 138 uczniów.

Rysunki. Nauka odbywała się w 2 oddziałach po 2 godz. tygodniowo. Uczęszczało na obydwia oddziały uczniów 37.

IV. Tematy do wypracowań piśmiennych z języków żyjących.

a) Z języka polskiego.

Klasa V. 1. Opis emmentarza miejscowego, (dom.). — 2. O ile warunki kraju wpłynęły na rozwój kulturalny starożytnych Egipcyan, (szkol.). — 3. Zdobycie Jerozolimy przez wojsko krzyżowe, (dom.). — 4. Litwa przed r. 1812, (szkol.). — 5. Konstytucya Serviusa Tulliusa, (dom.). — 6. Opis ostatniej uczt staropolskiej, (szkol.). — 7. Zdrada i ukaranie Orontasa, (dom.). — 8. Podanie gminne o Sicińskim, (szkol.). — 9. Opis potoku nagorzanieckiego, (dom.). — 10. Opis wesela wiejskiego, na

podstawie sielanki Brodzińskiego, (szkol.). — 11. Znaczenie grzybów w przyrodzie, (dom.). — 12. Rozwinąć i przykładem uzasadnić myśl zawartą w wierszu Asnyka: „Słonko“, (szkol.). — 13. Na czym polega piękność okolicy Buczacza? (dom.). — 14. Rzym a Kartagina przed wojną punicką, (szkol.).

Klasa VI. 1. Kwiat obrazem życia ludzkiego, (dom.) — 2. Założenie akademii krakowskiej i znaczenie tego faktu w dziejach oświaty narodu polskiego, (szkol.). — 3. Wyjaśnić i uzasadnić myśl Reya: Z młodu hamuj koła, (dom.). — 4. Jak zapatruje się Modrzewski a jak Orzechowski na „złotą“ wolność polską? (szkol.). — 5. Charakterystyka Jugurty, (dom.). — 6. Jakimi przymiotami odznaczała się Urszulka Kochanowska? (szkol.). — 7. Rozwinąć i wyjaśnić myśl A. M. Fredry: Wielkie rzeki cicho płyną, małe strumienie z szumem się po kamieniach wloką, choć w nich mało wody, (dom.). — 8. Przygotowania Stefana Batorego do wojny z Iwanem Groźnym. (Na podst. pamiętników Heidensteina), (szkol.). — 9. Lud wiejski w sielankach Szymonowicza, (dom.). — 10. Tarcza Achillesa, (szkol.). — 11. Jaka myśl przewodnia prowadziła Eneasza do Italii? (dom.). — 12. Szkoły w Polsce przed reformą Konarskiego, (szkol.). — 13. Pożyteczność i szkodliwość owadów, (dom.). — 14. Scypio a Hannibal, (szkol.).

Klasa VII. 1. Bella gerant alii, tu felix Austria nube, (dom.). — 2. Jakimi sposobami stara się Bona nakłonić Zygmunta do rozłączenia się z Barbarą (na podst. trag. Felińskiego: Barb. Radz.), (szkol.). — 3. Wykazać różnicę między klasycyzmem a romantyzmem (na podstawie rozprawy Brodzińskiego: O klasycyzmie i romantyzmie), (dom.). — 4. Wyjaśnić i uzasadnić myśl z psalmu CXII. tłómaczonego przez Kochanowskiego: „Pan o cnotliwym narodzie, Pieczę ma w każdej przygodzie“. (dom.). — 5. Ułożyć powiastkę do przysłowia: Do czasu dzban wodę nosi, (szkol.). — 6. Zła fortuna ma to dobrego, że rozumu nauczy a przyjaciela okaże (A. M. Fredro), (dom.). — 7. Stanowisko Morawskiego wobec walki klasyków z romantykami, (szkol.). — 8. Jak pojmuje B. Zaleski istotę i zadanie poezji, (szkol.). — 9. Podróż Telemacha celem zasiągnięcia wiadomości o losach ojca, (dom.). — 10. Stanowisko Polski wobec Europy w dobie Jagiellońskiej, (dom.).

Klasa VIII. Zestawić myśl przewodnią III. cz. „Dziadów“ z przewodnią myślą Słowackiego „Kordyana“. (dom.). — 2. a) Kto wczas zyskał przyjaciela. Pocięch i troski spółnika, Niech z pełni serca wykrzyka! (Z pieśni rolników, Brodzińsk.), (dom.). — b) Wojna chocimska i jej znaczenie. — 3. a) Piotr Skarga a H. Kajsiewicz jako kaznodzieje, (szkol.). b) Znaczenie Massynissy w Irydionie a Halbana w Konradzie Wallenrodzie. — 4. Poglądy Irydyona i Ulpiana na rozwój potęgi rzymskiej, (dom.). — 5. Sądy Tacyta o Tyberyuszu, (szkol.). — 6. Per aspera ad astra, (dom.).

— 7. Obrzędy pogrzebowe na Litwie w XIV. w. a w Polsce w IX. w. (Na podstawie „Grażyny“ i „Starej Baśni“), (szkol.). — 8. „Kto na swem nie przestawa a coraz się kusi — O nierówną, zawsze być niewolnikiem musi“. (Szymonowicz), (szkol.).

b) Z języka ruskiego.

Klasa V. 1. Египетські будівлі. — 2. Спір Ахиля з Агамемноном. — Монастир ОО. Василіян в Вучачи. — Сон Сьвятослава. — 5. Битва під Кунаксою. — 6. Значінє желіза в природі і для чоловіка. — 7. Схожості і ріжницї між VI. піснюю Одисеї а Кулішевою ідилюю „Орися“. — 8. Вихованє молодїжи в Спарті і в Атенах. — 9. Провідні думки в ліричних поезиях „Пташка“ і „Перепілка“. — 10. Дорогоцінне камінь. 11. Любов сестри до брата — після оповіданя М. Вовчка. — 12. Які користі принесли походи Александра Великого на Схід? — 13. Похід Ганїбала через Альпи 7. Забаганки і неудачі Мартина Борулі.

Klasa VI. 1. Що викликало потребу конечних реформ в Римі? — 2. Як зображений бог Громолик в Колядах? — 3. Золото єсть добрим слугою а злям паном. — 4. Розбір думи про „Марусю Богуславу“. — 5. Характеристика Марія. — 6. Руске письменство до вступу Жотляревского. — 7. Змінність людскої долі на основі Квітчяної Марусі. — 8. Значінє хрестоносних походів для європейскої культури. — 9. Підступ Симона. — 10. Естетичний розбір поезії Меглньского: „Смерть бандуриста“.

Klasa VII. 1. Пояснити приповідку: Сьвятий спокою — гаразд з тобою. — 2. Огляд письменної діяльности П. Куліша. — 3. Характеристика Фядица (на основі бесід олінтийских). — 4. Добра книжка — се добрий приятель. — 5. Німецке лицарство в середних віках. — 6. Вплив українських письменників на галицко-руське письменництво в 60 роках. — 7. *Gutta cavat lapidem non vi sed saepe cadendo*. — 8. Історична основа в творі Гетого: Герман і Доротеа. — 9. Якими дорогами дійшла Франція за Людвига XIV. до переваги в Європі. — 10. Розвій благородних прикмет у героїні повісти „Непримрена“.

Klasa VIII. 1. Розібрати значінє думки: *Non scholae sed vitae discimus*. — 2. Зносина Руси з Царогоородом в X. віці. — 3. Унія берестейська і єї наслідки. — 4. Добрі і злі сторони руских князів (на основі „Слова о полку Ігоревім“). — 5. Як понимає Сократ свою діяльність? — 6. Розвинути гадку П. Устяновича:

Бо сьвіт не батько, а доля не ненька,
Не здержить бурі билина мягенька. —

7. Турецкі бранці (на основі прочитаних народних дум). —
8. Зобразити відносини Горація до Мецената.

с) Z języka niemieckiego.

Klasa V. 1. Meine diesjährigen Ferien. — 2. Gedankengang in Goethes Zauberlehrling. — 3. Wie rächt sich Jacek Soplica an Horeszko nach Mickiewicz's „Pan Tadeusz“? — 4. Graf Adlerstamm auf der Hahnenjagd. — 5. Die Gottesdienstlichen Einrichtungen des Numa Pompilius — 6. Hektors Tod. — 7. Mit welchen Hindernissen hatte Mōros auf seiner Rückkehr nach Syrakus zu kämpfen? — 8. Die Mickiewiczfeier in unserem Gymnasium. — 9. Mōros als Muster der Freundschaft nach Schillers Ballade „Die Bürgschaft“. — 10. Entstehung und industrielle Bedeutung der Steinkohle. — 11 „Pflicht der Dankbarkeit der Eltern gegen die Kinder“ in eine Erzählung umgewandelt. — 12. Die Folgen der Perserkriege. — 13. Die Kraniche des Ibykus. 14. Philemon und Baucis.

Klasa VI. 1. Wie urtheilt Nicolaus Rej über die Erziehung der Jugend! Nach seinem Werke „das Leben eines rechtschaffenen Mannes“. — 2. Der Zug der Burgunden nach dem Hunnenlande. — 3. Die Ankunft des Aeneas nach Karthago. — 4. Die wahre Freundschaft nach dem Liede „der gute Kamerad“. — 5. Sitten und Gebräuche der Dänen nach J. Ch. Pasesk. — 6. Ein Ausflug während der Ferienzeit. — 7. Die Gastfreundschaft bei den alten Griechen. — 8. Wie begründet Modrzewski die Nothwendigkeit eines einheitlichen Rechtes für Polen? — 9. Die Zusammenkunft Ortweins und Herwigs mit Gudrun am Meeresgestade nach dem Gudrunliede. — 10. Beschreibung des Kampfes am Flusse Muthul nach Sallust. — 11. Reinekes Ausfluchte und Lebensrettung nach Goethes Reineke Fuchs. — 12. Mit welchem Gedanken leitet Torquato Tasso sein Epos „das befreite Jerusalem“ ein? — 13. Charakteristik des Jünglings in Schillers Ballade „der Taucher“. — 14. Gedankengang in Uhlands Ballade „das Glück von Edenhall“.

Klasa VII. 1. Ein Spaziergang im Herbste. — 2. Hermann bei den armen Vertriebenen nach Goethes Hermann und Dorothea. 3. Welche Eigenschaften soll ein Feldherr nach Ciceros Rede de imperio Cn. Pompei besitzen? — 4. Hüon von Bordeaux erzählt Scherasmin seine Lebensgeschichte. — 5. Charakteristik der Athener nach den olynthischen Reden. — 6. Welche Bedeutung haben die Überfälle der Tataren für Polen? — 7. Warum durfte wohl Vergil, durften aber nicht die Künstler den Laokoon schreiend Darstellen? — 8. Wer trägt die Schuld an dem Unglücke der Familie Galotti? — 9. Kurzgefasste Inhaltsangabe des ersten Aufzuges von Schillers Maria Stuart. — 10. Odysseus bei den Phäaken.

Klasa VIII. 1. Arbeit und Fleiss, das sind die Flügel, So führen über Strom und Hügel. — 2. Ist Schillers Braut von Messina eine Schicksalstragödie zu nennen? — 3. Sokrates als wahrer Patriot nach Platos Apologie. — 4. Wie wurden die Forderungen des Kriegsrecht von Questenberg von Wallenstein und seinen Generälen aufgenommen? — 5. Noch ist es Tag, da rühre sich der Mann; die Nacht tritt ein, da niemand wirken kann. — 6. Athen, Rom, Jerusalem. — 7. Warum und wie sucht sich Iphigenie der Werbung des Königs Thoas zu entziehen?

d) Zagadnienia do piśmiennego egzaminu dojrzałości.

A) Oddział pierwszy.

1. Z języka łacińskiego: a) Przetłómaczyć na język polski: Cicero de officiis. III. 4. (19, 20), 5. (21—23), b) przetłómaczyć na język łaciński: „Zmiana w charakterze G. Dom. Nerona“.

2. Z języka greckiego: Przetłómaczyć na język polski: Demost. *περὶ τοῦ στεφάνου*. 256—259.

3. Z języka polskiego: Jaki udział miała Polska w rozwoju oświaty XVI. w. w Europie?

4. Z języka ruskiego: Взаємни українських письменників з галицькими і їх наслідки.

5. Z języka niemieckiego: Warum nennt man Polen eine Vormauer des Christenthums?

6. Z matematyki:

a) Obliczyć, dla jakich wartości ułamek

$$\frac{(x-6)(x+1)+6x}{(x-9)(9x-14)+14x}$$

staje się zerem, dla jakich nieskończonością. Jaką wartość przybiera ten ułamek dla $x=2$?

b) Ktoś ma realność przynoszącą miesięcznie 100 K do dochodu. Ponieważ jednak musi wyjechać na 10 lat z kraju, więc wdzierżawia tę realność na czas swej nieobecności. Ile ma żądać czynszu dzierżawnego za 10 lat z góry, jeżeli przyjmie się $3\frac{1}{2}\%$ i roczną kapitalizację za podstawę obliczenia i jeżeli dzierżawca żąda 15% z tej sumy, jako swoje wynagrodzenie?

c) Na jaką odległość chroni człowieka 1.8 m wysokiego przed pociskami armatnimi, padającymi do poziomu pod kątem 15° , mur o wysokości 8 m , jeżeli teren od muru w kierunku strzałów opada w stosunku $1:10$ (1 m na 10 m poziomego oddalenia od muru) i jeżeli drogę pocisku uważa się za prostolinią.

B) Oddział drugi.

1. Z języka łacińskiego: a) Przetłómaczyć na język polski Taciti ann. XV. C. 44. (v. 7—26). C. 45. b) przetłómaczyć na język łaciński: „Co spowodowało Cyncerona do wygłoszenia pierwszej filipiki“?

2. Z języka greckiego: Przetłómaczyć na język polski: Platon, Gorgias r. 79. w. 6—37.

3. Z języka polskiego: Co zawdzięcza literatura polska pierwszej połowy XIX. w. A. Mickiewiczowi?

4. Z języka ruskiego: jak w oddziale pierwszym.

5. Z języka niemieckiego: Wie ähnelt der Zug des Xerxes gegen Griechenland dem des Napoleon gegen Russland?

6. Z matematyki:

a) Obliczyć dodatnie wartości kątów, dogadzające równaniem:

$$\sin \beta + \sin \gamma - \frac{\cos^2 \alpha}{1 + \sin \alpha} = \sqrt{3} - 1$$

$$\sin^2 \beta + \sin^2 \gamma - \cos^2 \alpha = \frac{3}{4}$$

$$\sin \beta + \sin \gamma - 4\sqrt{3} \sin^2 \alpha = 0$$

b) Przy urodzeniu chłopca składa ojciec jego do banku taką sumę, aby chłopiec po skończeniu 18. roku życia pobierał przez 6 następných lat po 480 K rocznie. Jak wielka jest złożona suma, jeżeli bank procentuje wkładki na 3%, a wypłaty na 4%?

c) Obliczyć objętość trójściennej ostrosłupa ściętego, którego podstawa dolna jest trójkątem o wierzchołkach (2, 1), (-3, 2), (-1, -3), a boki górnej podstawy są o połowę krótsze od odpowiednich boków podstawy dolnej i jeśli wysokość równa się promieniowi koła opisanego na dolnej podstawie.

V. ZBIORY NAUKOWE.

1. Biblioteka nauczycielska.

Liczy obecnie dzieł 885. W r. szk. 1902 przybyło 143 dzieł, z tych ważniejsze są:

a) Zakupione:

Wydania zupełne klasyków greckich i rzymskich tomów 78. — Chmielowski: Nasi powieściopisarze. — Flammarion —

Stefanowska: Niebo. — Konopnicka: Italia. — Kraemer: XIX. Jahrhundert. — Nansen: In Nacht u. Eis. — Przybyszewski: Dzieła. — Rydel: Zaczarowane koło. — Sienkiewicz: Pisma. — Tetmajer: Dzieła. — Wyspiański: Warszawianka, Wesele.

b) Otrzymane darem:

Od Akademii Um. w Krakowie: 25 tomów wydawnictw.

Od Rady szk. kraj.: Sprawozdanie za r. 1901. — Ks. Adamski T. J.: Studium o duszy.

Od Wydziału kraj.: Pilat: Podręcznik statystyki Galicyi t. 6. — Wiadomości statystyczne.

Od Tow. im. Szewczeni: Chronika cz. 4—6.

Od Tow. Naucz. szk. wyż.: 1 książka szkolna.

Od Verein f. oest. Volkskunde: Ztschft. f. oester. Volkskunde.

Od ks. Prałata St. Gromnickiego w Buczaczu: Przegląd lwowski r. 1880. — Przegląd powszechny 1901, 1902. — Ks. Gromnicki i ks. Rokosz Kilka uwag w sprawie ruskiej. — Ks. S.: W kwestyi ruskiej.

Od ks. kanonika J. Gwoździowskiego w Petlikowcach: Kitowicz: Pamiętniki. — Przegląd lwowski 1878, 1879. — Przegląd powszechny 70 zeszytów od 1895. — Relacye nuncyuszów o Polsce. — Rudnicki: Śpiewnik.

Od ks. prof. J. Ścisłowskiego: Kubala: Dzieje powszechne IV. 3.

Od prof. J. Mazura: Daisenberg: Ógól. pogląd na filozofię duchowego rozwoju. — Elix: De instituendi rat. dp. III. Orientis populos. — Gylling: De arg. disp. in Juvenalis satt: I—VIII. — Kloepper: Rep. d. Geschichte der Pädagogik. — Kotlarewski: Natałka Połtawka. — Maślak: Poezii. — G. Meyer: Griech. Gramatik. — Muczkowski: Gram. j. polskiego. — Ks. J. Pelczar: Mowa przy zał. Collegium Novum. — Schmidt: Die Sophokleischen Chorgesänge. — Straszewski: Dzieje filozofii, ark. 1—16. — Weidner: Emend. Juvenalianae. — Zoll Fr.: Cezaryzm w Rzymie. — Zutt: Andokides *περι τ. μυστηρίων* und Lysias *κατ' Ἀνδοξίδου*.

Ofiarodawcom Dyrekcya składa podziękowanie.

c) Czasopisma przychodzą do zakładu następujące:

1. Ateneum, 2. Biblioteka Warszawska, 3. Dziennik urzędowy Rady szkol. kraj., 4. Eos, 5. Gazeta lwowska, 6. Kwartalnik historyczny, 7. Lehrproben u. Lehrgänge, 8. Muzeum, 9. Oester. Mittelschule, 10. Oest.-ung. Revue, 11. Poradnik językowy. 12. Przegląd polski, 13. Przegląd powszechny, 14. Przewodnik bibliograficzny, 15. Przewodnik gimnastyczny, 16. Przewodnik naukowy i literacki, 17. Verordnungsblatt des. Min. f. Cult. u. Unter. 18. Wędrowiec, 19. Wistnyk lit. nauk., 20. Ztschft f. Oest. Gymnasien, 21. Ztschft. f. Schulgeographie, 22. Ztschft. f. oester. Volkskunde.

2. Biblioteka dla uczniów.

A) Książki do czytania.

Z końcem roku szkolnego 1900/1901 biblioteka liczyła . . . . . dzieł 691 w 883 tomach
 W roku szkolnym 1901/1902 kupiono „ 108 „ 128 „ „
 Stan zatem z końcem r. szk. 1901/1902 dzieł 799 w 1011 tomach

W szczególności przedstawia się przyrost jak następuje :

	Z końcem roku 1900/1901		Przyrost		Z końcem roku 1901/1902	
	dzieł	tom.	dzieł	tom.	dzieł	tom.
1. Książek polskich	418	572	66	74	484	646
2. Książek ruskich	106	124	8	17	114	141
3. Książek niemieckich	167	187	34	37	201	224
Razem	691	883	108	128	799	1011

Książki do czytania pożyczano uczniom, którzy wykazali się kartą z podpisem gospodarza klasy na dowód, że w naukach czynią dostateczne postępy.

Z biblioteki korzystało :

Z klasy I a uczniów 40 którzy pożyczyci 199 książek.

„ I b	41	„	200	„
„ II a	20	„	212	„
„ II b	26	„	116	„
„ III a	30	„	205	„
„ III b	29	„	234	„
„ IV a	30	„	230	„
„ IV b	29	„	301	„
„ V	42	„	340	„
„ VI	28	„	370	„
„ VII	25	„	420	„
„ VIII	34	„	670	„

Razem uczniów 374 którzy pożyczyci 2754 książek.

Każdy z uczniów pożyczających przeczytał zatem przeciętnie po 7 książek, a każda książka była przeciętnie po 3 razy w rękach ucznia.

3. Zbiór map, atlasów i obrazów.

Inwentarz tego działu powiększył się w roku ubiegłym o 6 nrów i wynosi nrów 85. Na mapy i atlasy przypada 89 sztuk, na obrazy 245 sztuk

4. Gabinet fizykalny.

Inwentarz tego gabinetu w roku 1902 powiększył się o 40 pozycyi i liczy obecnie 230 nrów. Z przedmiotów w tym roku zakupionych najważniejsze są: mosiężny heliostat, prasa hydrauliczna, aneroid Vidiego, multiplikator Schweigera i teluryum. Nadto zamówiono przyrządów za 1000 koron, które c. k. Min. w. i o. reskr. z dnia 22. kwietnia 1900, l. 6.162 przyzwoliło jako nadzwyczajną dotację dla gabinetu fizykalnego na rok 1902.

5. Gabinet historii naturalnej.

Dział mineralogiczno-geologiczny liczy obecnie 285 naturalnych okazów, 67 modeli, zbiorok imitacyi drogich kamieni, piękny zbiór skał, nadto liczny zbiór okazów naturalnych zebranych w okolicy, tak z działu mineralogii, jak paleontologii, oraz 5 tablic geologicznych.

Dział botaniczny posiada 10 tablic ściennych, 32 modeli i imitacyi roślin, oraz piękny zbiór roślin tak z okolicy, jak z innych stron kraju.

Dział zoologiczny posiada 10 tablic ściennych, 21 wypchanych ssawców, między którymi odszczególnia się rzadki egzemplarz ślepeca (*Typhlus europeus*), dar prof. tut. Zakładu p. Burzyńskiego, 37 wypchanych ptaków, między którymi odznacza się wspaniały drop, jak również drop karzeł, zdobyty z tut. okolicy, 74 okazów naturalnych innych zwierząt, dalej 8 sztuk szkieletów, 7 modeli i obfity zbiór muszli i owadów okolicznych.

Nadto w posiadaniu gabinetu znajduje się 33 sztuk preparatów i wyborny mikroskop (600 K).

6. Gabinet rysunkowy.

Liczy 45 modeli i 253 różnego rodzaju wzorów rysunkowych.

VI. Fizyczne wychowanie młodzieży.

Ruch na polu fizycznego wychowania naszej młodzieży wzmagają się z każdym rokiem. Obok ćwiczeń gimnastycznych, które prowadzi fachowy nauczyciel prof. Mazur bawi się młodzież pod przewodnictwem prof. Piotra Niebieszczańskiego i znacznej części nauczycieli tutejszego gimnazjum.

W porze zimowej urządził zakład, jak w roku ubiegłym, bezpłatną ślizgawkę wyłącznie dla uczniów swoich na Strypie i wypożyczając ubogim uczniom łyżwy obudził znaczny ruch na torze lodowym. Począwszy od maja rozpoczęły się żywe zabawy na dziedzińcu szkolnym i w ogrodzie powyżej gimnazjum się znajdującym, gdzie młodzież ochoczo bawiła się przy krążniku. Prawie codziennie w dni pogodne odbywała młodzież wycieczki w bliższe i dalsze okolice Buczacza. W tym roku wycieczki te urozmaicone były grą na dętych instrumentach, które w znacznej części Dyrekcyja zakupiła z funduszków zabawowych do użytku młodzieży, częścią zaś sami uczniowie. Zasługa zorganizowania orkiestry należy się profesorowi Geciowowi.

Po raz pierwszy w czasie ferii minionych odbył prof. Niebieszczański kilkudniową dalszą wycieczkę z uczniami wyższego gimnazjum w Karpaty czarnohorskie. Po przybyciu kolejną do Worochty zwiedzili uczniowie Rebrowacz (1.200 m.), w następnym dniu Jabłonicę, przez którą prowadzi piękna przełęcz, tatarską zwaną i przez Tartarów powrócili do Worochty do dworku czarnohorskiego. Dzięki nadzwyczajnej uprzejmości JW-go Pana Gustawa Mauthnera c. k. Rady dworu, który jako znakomity turysta zna każdy zakątek Wschodnich Beskidów, zwróciła się wycieczka w dniach następnych na szczyt Howerli (2.058 m.) wybierając drogę przez piękne szczyty: Kiczere i Kukul, skąd prześliczny roztaczał się widok. Po powrocie z Howerli przez stronę węgierską do Worochty zwiedziła nazajutrz młodzież okolice Jaremcza i Stanisławów. Wycieczka ta nader korzystnie wpłynęła na młode umysły uczniów. W czasie tych ferii pod przewodnictwem tego samego profesora wybierają się uczniowie przez Lwów na zwiedzenie Krakowa a ztamtąd w Tatry i Pieniny.

VII. Ważniejsze rozporządzenia władz szkolnych.

1. Okólnik o środkach do podźwignięcia nauki filologii klasycznej w gimnazyach. (Reskr. c. k. R. szk. kr. z d. 30. lipca 1901 l. 19.001).

2. Okólnik w sprawie uwalniania abiturientów gimnazjalnych od egzaminu z historii powszechnej i fizyki przy egzaminie dojrza-

łości, którego główny ustęp tak brzmi: „W wypadkach, w których średni wynik cenzur z historii powszechnej i fizyki z czterech ostatnich półroczy nie daje przynajmniej pełnej cenzury „bardzo dobry“ można tylko wtedy uwolnić abiturienta od egzaminu z tych przedmiotów lub jednego z nich, jeżeli jedna cenzura niższa znajduje pełne pokrycie w cenzurze wyższej, żadna z czterech cenzur nie jest niższa, niż „dobry“, ostatnia zaś przynajmniej „bardzo dobry“.
(Reskr. min. z d. 21. października 1901 l. 20.074 i c. k. R. szk. kr. z d. 14. listopada 1901 l. 32.341).

3. Okólnik zabraniający uczniom udziału w demonstracjach ulicznych, pochodach i zbiegowiskach (Prez. c. k. R. szk. kr. z d. 6. grudnia 1901 l. 656).

4. O udzielaniu stypendyów rządowych nowo wstępującym uczniom na wydział filozoficzny (10. lutego 1902 l. 3.226).

5. W sprawie zaprowadzenia nowej pisowni niemieckiej we wszystkich szkołach z początkiem roku szkolnego 1902/3, której pravidła są podane w nowym wydaniu „Regeln für die deutsche Rechtschreibung nebst Wörterverzeichnis“.

VIII. Kronika zakładu.

Rok szkolny rozpoczęto dnia 3. września 1901 uroczystem nabożeństwem w kościele parafialnym obrządku rz.-kat.

Dnia 9. września i 19. listopada odprawiono w kaplicy zakładu nabożeństwo żałobne za zpokój duszy ś. p. Cesarzowej Elżbiety, w którym uczestniczyła młodzież z gronem nauczycielskiem.

Dnia 4. października obchodził zakład dzień Imienin Najjaśniejszego Pana uroczystem nabożeństwem.

Dnia 12. listopada święcił zakład uroczystość swojego Patrona św. Jozafata uroczystem nabożeństwem.

Dnia 6. grudnia uczciła młodzież rocznicę zgonu Adama Mickiewicza a dnia 13. kwietnia 1902 rocznicę zgonu Tarasa Szewczenki wieczorkiem muzykalno-wokalnym.

W czasie od 19. lutego do 1. marca 1902 dokonał lustracyi zakładu c. k. krajowy inspektor szkół Pan Jan Lewicki.

Dnia 28. czerwca odbyło się w kaplicy żałobne nabożeństwo za zpokój duszy ś. p. cesarza Ferdynanda.

Do spowiedzi i komunii św. przystępowała młodzież 3 razy i odprawiła 3 dniowe rekolekcyje. Egzorty rekolekcyjne dla uczniów obrz. rz.-kat. wygłosił ks. Styka.

Nieubłagana śmierć srogo w tym roku dotknęła zakład, albowiem pośród uczniów cztery zabrała ofiary. Umarli bowiem: Do-

mański Zygmunt, uczeń kl. I.a dnia 21. marca, Kwiatkowski Stanisław, uczeń kl. VI. dnia 24. kwietnia, Niedźwiński Wład. ucz. kl. VIII. dnia 14. marca i Żybura Maurycy, uczeń klasy VIII. dnia 13. kwietnia.

Dnia 5. kwietnia odbyło się w cerkwi OO. Bazylianów przy współudziale uczniów nabożeństwo żałobne za spokój duszy ś. p. Niedźwińskiego a dnia 13. maja w kaplicy gimnaz. za spokój duszy reszty zmarłych.

Godnem wzmianki jest otwarcie w dniach od 13.—20. kwietnia pierwszej w Buczaczu wystawy obrazów Tow. Przyjaciół sztuki pięknych, którą młodzież gimnazjalna licznie zwiedzała.

Dnia 11. czerwca święcił zakład jubileusz 25-letni Jego Świątobliwości Papieża Leona XIII. uroczystem nabożeństwem w kościele parafialnym i cerkwi.

W dniach od 5.—12. maja odbył się piśmienny a od 24.—30. czerwca ustny egzamin dojrzałości. Dnia 1. lipca nastąpiło uroczyste rozdanie świadectw abiturjentom.

Tak dla zakładu jak i dla mieszkańców miasta dzień ten — jako dzień pierwszej matury w gimnazjum buczańskim — był bardzo uroczysty. Po mszy św. w kaplicy gimnazjalnej, w czasie której ks. katecheta Ścisłowski miał do abiturjentów stosowną przemowę, zgromadzili się zaproszeni goście, grono profesorów a zwłaszcza członkowie komisji egzaminacyjnej i uczniowie klas wyższych do pięknie ubranej klasy I. b., w której miało nastąpić rozdanie świadectw dojrzałości abiturjentom. Nie mógł tylko być obecnym przy tej uroczystości przewodniczący komisji p. radca Lewicki, albowiem z powodu pilnych spraw wyjechać musiał dnia poprzedniego do Lwowa.

Chór gimnazjalny odśpiewaniem kantaty „To uroczysty dzień“ rozpoczął uroczystość, poczem nastąpiły przemowy: dyrektora, który zakończył przemówienie trzykrotnie powtórzonym przez zebranych okrzykiem na cześć cesarza a chór odśpiewał Hymn ludowy, abiturjentów Sieczkowskiego (po polsku) i Dźdźory (po rusku), gospodarza klasy VIII. Czajkowskiego, marszałka br. Błażowskiego Maryana, burmistrza Sterna i Keffermüllera, dyrektora szkoły wydziałowej żeńskiej (imieniem ojców).

Rozdaniem świadectw i fotografii budynku gimnazjalnego abiturjentom zakończyła się uroczystość.

Dnia 12. lipca zakończono rok szkolny nabożeństwem dziękczynnym w kaplicy. Po mszy św. rozdano uczniom świadectwa.

IX. Pomoc dla ubogich uczniów.

A) Dochód.

Znaczniejsze datki złożyli:

1.	WP. Dr. Ausschnitt Izydor	K	13·80
2.	" Bernacki Ludwik c. k. Radca Nam.	"	48·—
3.	" Julian br. Błażowski	"	28·—
4.	" Buczyński Franciszek c. k. Radca sąd.	"	30·—
5.	" Falber	"	7 80
6.	" Dr. Hirschler Mieczysław	"	7 40
7.	" Horodyski, c. k. starszy komisarz	"	4·20
8.	" Kolankowski Franciszek, c. k. nadinż.	"	150·—
9.	" Leligdowicz Michał	"	5·—
10.	" Lewicki Jan, c. k. inspektor szk. kraj.	"	4·—
11.	" ks. Łuszyński Leoncyusz, proboszcz	"	5·20
12.	" Niezabitowski Witold	"	10·20
13.	" Stern Bernard, burmistrz	"	10·—
14.	" Stern Jakób	"	4·—
15.	Przy wpisach zebrano		119 30
16.	Z wieczorku Mickiewiczowskiego	"	84·—
17.	" Szewczenkowskiego	"	69·—
18.	Rada powiat. z okazji pierwszej matury	"	200·—
19.	" gminna " " " "	"	200·—
20.	Ze składek na egzortach	"	66 03
	Razem	K	1065·93

B) Rozchód.

1.	Niedobór z r. 1900/901	K	314·61
2.	Książki i przybory szkolne	"	76·40
3.	Opłata szkolna i wpisowe	"	66·20
4.	Zakupno ubrań i obuwia	"	169·—
5.	Na pogrzeb ucznia	"	20·—
6.	W gotówce rozdzielono	"	454·60
	Razem	K	1100·81

Pozostaje na rok 1902/903 niedobór . . . . . 34·88

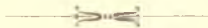
Wszystkim Ofiarodawcom i Dobrodziejom ubogich uczniów składa Dyrekcyja w imieniu zakładu szczerą podziękę.

Funduszami na rzecz ukogich uczniów zarządza pod przewodnictwem dyrektora komisya, złożona z obu księży katechetów i pp. Niebieszczańskiego i Smala.

Tow. „Pomoc szkolna“ udzielało wsparcia uczniom obrz. gr. kat. i gromadzi fundusze na budowę bursy.

Towarz. „Bursa Adama Mickiewicza“ ukonstytuowało się w czerwcu b. r. i rozpocznie swoją czynność z początkiem następnego roku szkolnego.

Natomiast fundacya ś. p. Jana Oberca dotychczas nie weszła w życie, ponieważ formalności ze strony powołanych Władz nie zostały jeszcze załatwione.

X. Statystyka

	W klasie		
	Ia	Ib	IIa
1. Liczba uczniów.			
Z początkiem roku szkolnego 1902 przy- jęto	59 ³	56 ²	52 ¹
W ciągu roku szkolnego przybyło . . .	2 ¹	2 ¹	—
Wogóle zatem przyjęto . . .	61 ⁴	58 ³	52 ¹
a mianowicie:			
1. z obcych zakładów z kl. niższej repetentów	56 ³ 1 ¹	52 ³ —	— 1
2. z tutejszego zakładu z kl. niższej repetentów	— 4	— 6	49 ¹ 2
W ciągu roku opuściło zakład . . .	9	6	5
Liczba uczniów z końcem roku szkol- nego 1902	52 ⁴	52 ³	47 ¹
2. Według miejsca urodzenia było:			
z miasta Buczacza	12 ¹	15 ¹	10
z powiatu buczackiego	19	12 ²	12 ¹
z innych powiatów Galicyi	20 ³	25	24
z innych krajów	1	—	1
z innych państw	—	—	—
3. Według języka ojczystego było:			
mówiących po polsku	40 ³	37 ³	33
„ „ rusku	12 ¹	15	14 ¹
„ „ niemiecku	—	—	—
„ „ czesku	—	—	—

	W klasie		
	Ia	Ib	IIa
4. Według wyznania religijnego było:			
Wyznania rz. kat.	30 ¹	19 ¹	18
" gr. kat.	12 ¹	15	14 ¹
" ormiańsk.-kat.	—	—	—
" ewangelickiego	—	—	—
" mojżeszowego	10 ²	18 ²	15
" karaickiego	—	—	—
5. Według miejsca pobytu rodziców:			
Miejscowych	16 ¹	24 ¹	20
Zamiejscowych	36 ³	28 ²	27 ¹
6. Wiek uczniów:			
10 lat miało	—	1 ¹	—
11 " "	7 ¹	16 ¹	—
12 " "	12 ¹	15	6 ¹
13 " "	17 ²	12	13
14 " "	12	7	8
15 " "	3	1 ⁱ	14
16 " "	1	—	5
17 " "	—	—	1
18 " "	—	—	—
19 " "	—	—	—
20 " "	—	—	—
21 " "	—	—	—
22 " "	—	—	—
23 " "	—	—	—
24 " "	—	—	—
7. Klasyfikacja:			
<i>a) z końcem roku szkolnego 1902</i>			
Stopień I. z odznaczeniem	4	1	3
" I.	31 ²	38 ²	28 ¹
Do egzaminu poprawczego przeznaczono	4 ²	5	5
Stopień II.	7	5	9
" III.	6	3	2
Razem	52 ⁴	52 ³	47 ¹

W klasie									Ogółem
IIb	IIIa	IIIb	IVa	IVb	V	VI	VII	VIII	
23	17	9	18	5	19	12	12 ¹	20 ¹	202 ⁴
9	9 ²	14	12	10	7	7	9	8 ¹	126 ⁵
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17	4	9 ¹	0 ²	12 ²	11	9	7 ¹	6	118 ¹⁰
—	—	—	—	1	—	—	—	—	1
17	11 ¹	9	12 ¹	12	19	13	11	13	177 ⁴
32	19 ¹	23 ¹	18 ¹	16 ²	18	15	17 ²	21 ²	270 ¹⁵
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 ¹
—	—	—	—	—	—	—	—	—	23 ²
7	—	—	—	—	—	—	—	—	40 ²
13	10 ¹	2	—	—	—	—	—	—	67 ²
9	3	5	2 ¹	4 ¹	1	—	—	—	51 ²
13	5	11 ¹	6	8	2	3	—	—	66 ¹
4	9	8	3	7 ¹	13	6	—	—	56 ²
2	2 ¹	5	11 ¹	2	10	9	13	—	55 ²
1	1	1	6	5	6	7	3 ¹	2	32 ¹
—	—	—	2	2	5	2	3 ¹	6	20 ¹
—	—	—	—	—	—	1	4	9 ¹	14 ¹
—	—	—	—	—	—	—	3	5	8 ¹
—	—	—	—	—	—	—	2	7 ¹	9 ¹
—	—	—	—	—	—	—	—	3	3
—	—	—	—	—	—	—	—	2	2
2	0 ¹	—	2	1	—	2	—	4	19 ¹
32	19	20 ¹	20 ¹	19 ¹	22	22	21 ¹	29 ²	301 ¹²
4	6 ¹	4	4	4	7	2	2	1	48 ³
5	2	4	2	3	6	1	4 ¹	—	48 ¹
6	3	4	2 ¹	1 ¹	2	1	1	—	31 ²
49	30 ²	32 ¹	30 ²	28 ²	37	28	28 ²	34 ²	447 ¹⁹

	W klasie		
	Ia	Ib	IIa
<i>b) odnośnie do roku szkolnego 1901:</i>			
Egzamin poprawczy składać pozwolono	7	6	3
Złożyło egzamin:			
z postępowaniem dostatecznym	5	4	3
" niedostatecznym	2	2	—
Ostateczny zatem wynik klasyfikacji z r. szk. 1900/1901:			
Stopień I. z odznaczeniem	6	2	2
" I.	45	35	36
" II.	3	6	3
" III.	2	2	1
Razem . . .	56	45	42
8. Opłaty szkolne.			
Opłatę szkolną złożyło w I. półroczu .	42	34	7
" " " II. " .	20	19	25
Od " całej " opłaty szk. uwolnionych " było:			
w I. półroczu	20	26	46
" II. "	41	39	27
Od połowy " opłaty szk. uwolnion. było:			
w I. półroczu	—	—	—
" II. "	—	—	—
Opłata szk. wynosiła w I. półr. Koron	1260	1020	210
" " " II. " .	600	570	750
Razem Koron . . .	1860	1590	960
Taksy wstępne wynosiły Koron . . .	256·20	216·80	12·60
Datki na zbiory naukowe Koron . . .	130·—	120·—	106·—
Taksy od duplikatów świadectw Koron	4·—	2·—	14·—
Razem Koron . . .	2250·20	1928·80	1092 60

W klasie									Ogółem
IIb	IIIa	IIIb	VIa	IVb	V	VI	VII	VIII	
5	6	5	6	—	6	4	2	—	50
5	6	3	6	—	5	3	2	—	42
—	—	2	—	—	1	1	—	—	8
—	1	1	1	—	3	4	8	—	28
24	27	32	44	—	25	29	26	—	323
3	4	6	5	—	2	1	6	—	34
4	2	—	3	—	1	—	1	—	16
31	34	39	53	—	31	34	41	—	406
18	9	19	10	17	17	8	15	9	205
20	12	11	12	12	13	7	9	10	170
37	27	17	24	16	31	21	24	28	317
34	22	25	21	20	35	24	28	27	343
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
540	270	570	300	510	510	240	450	270	6150
600	360	330	360	360	390	210	270	300	5100
1140	630	900	660	870	900	450	720	570	11250
29'40	12'60	12'60	12'60	—	16'80	12'60	8'40	8'40	598
110'—	72'—	74'—	70'—	66'—	96'—	62'—	78'—	78'—	1062
—	2'—	4'—	2'—	—	—	—	—	2'—	30
1279'40	716'60	990'60	744'60	936'—	1012'80	524'60	806'40	658'40	12940

	W klasie		
	Ia	Ib	IIa
9. Frekwencya na przedmioty nadobowiązkowe i względnie obowiązkowe.			
Religia mojżeszowa	10	18	15
Język ruski	13	16	15
Historya kraju rodzinnego	—	—	—
Śpiew: oddział I.	13	13	—
II.	—	—	10
Kaligrafia: oddział I.	18	20	—
II.	—	—	21
Stenografia: oddział I.	—	—	—
II.	—	—	—
Gimnastyka	22	23	14
Rysunki: oddział I.	7	7	5
II.	—	—	1
 10. Stypendya.			
Pobierało stypendya z fundacyi:			
a) Al. Pukalskiego po 200 K.	—	—	—
b) Z fund. Monasterzyskiej po 200 K.	—	—	—
c) „ Głowińskiego	—	—	—
d) „ Żalchowskiego	—	—	—
<hr/>			
Ogólna liczba stypendyów	—	—	—
Ogólna kwota styp. Koron	—	—	—

W klasie									Ogółem
IIb	IIIa	IIIb	IVa	IVb	V	VI	VII	VIII	
17	4	9	—	12	11	9	7	6	118
9	10	16	15	10	7	7	9	8	135
—	30	32	30	28	—	—	28	34	182
2	2	1	2	—	—	—	—	—	33
2	2	3	8	2	8	2	5	6	48
—	—	—	—	—	—	—	—	—	38
18	—	—	—	—	—	—	—	—	39
—	4	7	2	1	9	3	6	—	32
—	—	—	—	2	8	7	4	—	21
12	7	5	9	7	13	14	4	—	130
2	1	—	—	—	—	—	—	—	22
—	—	1	1	1	1	1	2	—	8
—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
—	—	—	—	—	—	1	1	—	2
—	—	—	—	—	—	1	2	2	5
—	—	—	—	—	—	546	431	515	1492

XI. Klasyfikacya uczniów.

Klasa I. A.

Stopień pierwszy z odznaczeniem :	Holdner Pinkas
Byczek Alojzy	Hoszowski Maryan
Dworak Jan	Huzar Paweł
Fabrowski Józef	Huzar Włodzimierz
Różycki Mieczysław	Jasiński Stanisław
	Kancelarz Franciszek
Stopień pierwszy :	Kielbasa Eugeniusz
Banaś Aleksander	Kiziuk Jan
Charecki Józef	Kohut Józef
Cependa Michał	Kozakiewicz Maryan
Czerny Ferdynand	Kraminer Jakób
Czerny Stanisław	Krzyśków Antoni
Dąbrowski Władysław	Niedźwiedzki Stefan
Diner Samuel	Orzelski Czesław
Domeredzki Józef	Ostrowski Władysław
Dudzik Mateusz	Próchnicki Józef
Ebner Chaim	Schneigert Tadeusz
Gregorcsek Władysław	Torton Chaim
Heller Jachel	Winnicki Franciszek

Do egzaminu poprawczego przeznaczono 4 uczniów; stopień drugi otrzymało 7 uczniów, stopień trzeci 6.

Klasa I. B.

Stopień pierwszy z odznaczeniem :	Lipowuj Grzegorz
Osträger Chaim	Lukaczer Edward
	Łuciów Eliasz
Stopień pierwszy :	Łucki Miron
Brauner Chaim	Majewski Bronisław
Czabański Maryan	Mikołajszyn Lontyn
Hlibowickij Taras	Morasiewicz Piotr
Holzer Mateusz	Morasiewicz Władysław
Huzar Kazimierz	Nussenbaum Berł
Kijowski Eugeniusz	Orzelski Stanisław
Lewicki Sofron	Paszkievicz Michał

Petryk Leon	Semianów Alexander
Pułka Stanisław	Sołhaj Maryan
Radziszewski Stanisław	Strauber Israel
Rapp Benjamin	Szwec Michał
Rudiak Jan	Tomaszewski Apolinary
Sandecki Julian	Wasyłyk Dymitr
Sarachman, Bazyli	Wisł Władysław
Scherzer Srul	Wolf Franciszek
Schächter Anselm	Zakrocki Adam
Schumer Leiser	Zeimer Nathan

Do egzaminu poprawczego przeznaczono 5 uczniów, stopień drugi otrzymało 5, stopień trzeci 3.

Klasa II. A.

Stopień pierwszy z odznaczeniem :	Haleczko Adam
Ciuropajłowicz Tomasz	Heller Chaim
Kwiatkowski Władysław	Holzstein Israel v. Isidor
Pełech Piotr	Jost Michał

Stopień pierwszy :

Alter Kornel	Kamiński Zygmunt
Andrusiw Bazyli	Kaufmann Oskar
Banach Eugeniusz	Kermisch Wolf
Bednarowski Wiktor	Kruszelnicki Antoni
Bełziuk Stefan	Krywyj Alexander
Blaukopf Meier	Kurceba Włodzimierz
Drapalski Karol	Łehkyj Michał
Falber Moses	Łopatynski Zenon
Feder Todres	Siwak Bazyli
Fedyk Emilian	Teleżyński Józef
Grau Baruch vel Bruno	Weigner Stefan
	Wojtyński Józef
	Zybura Antoni
	Rudnicka Jarosława (pryw.)

Do egzaminu poprawczego przeznaczono 5 uczniów; stopień drugi otrzymało 9, stopień trzeci 2.

Klasa II. B.

Stopień pierwszy z odznaczeniem :	Gläser Aron
Biliński Aleksy	Górniak Jan Maryan
Petersil Maurycy	Hałas Leoncyusz
	Hessel Heinrich
Stopień pierwszy :	Köpel Isachar
Andermann Peretz	Łukasiewicz Waleryan Józef
Czerny Waclaw	Müller Leiser vel Ludwig
Daszyński Kamil	Noskowski Adam

Ostapowicz Teofil	Stettner Antoni
Pohorille Emanuel	Świstel Franciszek
Pohorylle Isaac	Szächter Izak
Prorok Leon	Tabisz Stanisław
Pustelnik Ludwik	Tchórzewski Tadeusz
Sawicki Seweryn Stanisław	Tischler Isak
Schmetterling Chaim	Wagała Stanisław Robert
Schulman Daniel	Wolf Antoni Wincenty
Ścisłowski Józef	Zaleski Zygmunt Jan Józef
Seifer Nathan	Żukowski Antoni
Siegmann Naftale Hertz	

Do egzaminu poprawczego przeznaczono 4 uczniów; stopień drugi otrzymało 5, stopień trzeci 6.

Klasa III. A.

Stopień pierwszy z odznaczeniem: Kostołowski Władysław
Niebieszczańska Janina (pryw.) Kuchtyń Teodor

Stopień pierwszy :

Bachtałowski Stefan	Matwijów Mikołaj
Białkowski Mikołaj	Michalewicz Jan
Biliński Ferdynand	Minticz Jan
Burzyński Mieczysław	Niedźwiecki Włodzimierz
Fuchs Samuel	Olszański Zdzisław
Hirschler Mieczysław	Semel Hersch
Hrankowski Julian	Tabencki Zbigniew
	Wojnarowski Stanisław
	Wojtowicz Juliusz

Do egzaminu poprawczego przeznaczono 6; stopień drugi otrzymało 2, stopień trzeci 3.

Klasa III. B.

Stopień pierwszy :

Andermann Józef Meilech	Rohatyński Włodzimierz
Chitreńki Grzegorz	Rosenblatt Szymon
Dratler Nehemiasz Maurycy	Schandler Józef
Gólski Jan Bronisław	Schor Jossel
Hermann Dawid	Trojan Korneli
Jacek Władysław	Twerdochleb Albin
Krasowski Aleksander Bojomir	Warszylewicz Rudolf
Lachowicz Wojciech	Wechsler Dawid
Niżyński Aleksander	Weidenfeld Jossel
Paślawski Jan	Zakrzewski Mikołaj

Do egzaminu poprawczego przeznaczono 4 uczniów; stopień drugi otrzymało 4, stopień trzeci 4.

Klasa IV. A.

Stopień pierwszy z odznaczeniem :	Krzyżanowski Grzegorz
Babiak Stanisław	Kwiatkowski Kazimierz
Kałuski Wincenty	Ludkiewicz Jan
	Miśkiewicz Julian
Stopień pierwszy :	Piotrowski Zygmunt
	Popiel Zenon
Burezycki Michał	Roslanowski Alojzy
Chodziński Hilary	Sadowski Wiktor
Guszalewicz Stefan	Skrocki Jarosław
Hałas Mikołaj	Starczewski Julian
Kłodnicki Władysław	Świerzko Piotr
Kolinek Zygmunt	Wojciechowski Stanisław
Kończakowski Alfred	Wółczuk Stefan

Do egzaminu poprawczego przeznaczono 4 uczniów ; stopień drugi otrzymało 3, stopień trzeci 1.

Klasa IV. B.

Stopień pierwszy z odznaczeniem :	Liebman Hersch
Łysyj Michał	Nacht Elias
	Niedźwiński Jan
Stopień pierwszy :	Niedźwiński Teofil Eugeniusz
	Paziuk Piotr
Anderman Isak Schulim	Piotrowski Bazyle
Blumicz Józef	Samuelowicz Esua
Bring Chaim	Sandurskij Sozont
Frenkel Mendel Ber	Scholl Eugeniusz Ludwig
Gross Max recte Meier	Seifer Osyasz Kalmen
Jastremski Dyonizy	Spirer Abraham
Jägendorf Ephroim	Weiss Simon

Do egzaminu poprawczego przeznaczono 4 uczniów ; stopień drugi otrzymało 3, stopień trzeci 1.

Klasa V.

Stopień pierwszy :	Kuczer Włodzimierz
Burdowicz Mieczysław	Laskowski Czesław
Czekanowski Bazyle	Markow Jarosław
Diduch Michał	Niebieszczanski Wincenty
Domerecki Jan	Ossoliński Artur
Doszła Władysław	Safrin Jakób
Filipowicz Włodzimierz	Scherzer Mendel
Keffermüller Erazm	Skrzywan Wincenty
Krukiewicz Mieczysław	Socha Adam

Stabiszewski Maksymilian	Zawałykut Jan
Tarnawskij Jakób	Żybura Władysław
Wiszniewski Stanisław	

Do egzaminu poprawczego przeznaczono 7 uczniów; stopień drugi otrzymało 6, stopień trzeci 2.

Klasa VI.

Stopień pierwszy z odznaczeniem :	Łuszcpiński Antoni
Feuerstein Baruch	Łuszcpiński Hilaryon
Gottfried Abraham	Marków Eustachy
	Nider Seweryn
	Olszański Witalis
Stopień pierwszy :	Salpeter Jakób
Eliaszewicz Stefan	Schapira Chaim
Gąsiorowski Michał	Skiba Józef
Hecht Szaje	Spindel Izrael
Husakowski Józef	Tchórzewski Kazimierz
Krzyżanowski Jan	Wechsler Leib
Kurceba Mikołaj	Weigner Stanisław
Leligdowicz Leon	Weinreeb Mathias
Leszczyński Zygmunt	Weiss Józef

Do egzaminu poprawczego przeznaczono 2, stopień drugi otrzymał 1, stopień trzeci 1.

Klasa VII.

Stopień pierwszy :	Michalowicz Włodzimierz
Aschkenase Joel	Niebieszcański Emil
Chlebek Lesław	Rosenmann Dawid
Czortkower Joel	Scherzer Schloma
Elektorowicz Włodzimierz	Szajnowski Maryan
Griffel Leisor	Szpytkowski Jan
Hałuszczyński Mikołaj	Turczański Józef
Juchan Józef	Walkowicz Stanisław
Laskowski Alfons	Weinstock Isak
Leszczyński Tadeusz	Zafijowski Adryan
Makowski Ignacy	Zakrocki Stanisław

Do egzaminu poprawczego przeznaczono dwóch uczniów; stopień drugi 4, stopień trzeci 1.

Klasa VIII.

Stopień pierwszy z odznaczeniem :	Sieczkowski Mieczysław
Biener Hersch	Zeimer Jonas
Dzydzora Jan	

Stopień pierwszy :	Niedźwiński Roman
Błocki Bolesław	Obuchowicz Zygmunt
Bodnarczuk Zacharyasz	Ostrowski Władysław
Gelber Leib	Pidrucznyj Stefan
Goldberg Baruch	Podlewski Adolf
Hałaszczyński Jan	Popowski Jan
Imber Nuchim Moses	Roslanowski Józef
Jasiński Jan	Rudnicki Antoni
Jastrzębski Piotr	Sadowski Emil Jarosław
Keffermüller Zenon Kazimierz	Schreiber Mikołaj
Kucy Mikołaj	Stern Max
Lochmann Bruno	Turczański Stanisław
Lochman Emil Ludwik	Turuła Eugeniusz
Łoziński Maryan	Tycholis Stanisław
Międziobrodzki	Błażowski Maryan (pryw.)
Mikusiński Kazimierz	Mandzij Eugeniusz (pryw.)

Do egzaminu poprawczego przeznaczony 1 uczeń.

Wynik egzaminu dojrzałości :

Egzamin składało :

a) uczniów publicznych	33
b) externista	1
Razem	34

Z tych uznano :

a) za dojrzałych z odznaczeniem	4
b) za dojrzałych	24
c) do egzaminu poprawczego przeznaczono	4
d) reprobowano na rok	2
Razem	34

Świadectwo dojrzałości otrzymali :

Biener Hersch (z odzn.)	Jastrzębski Piotr
Bodnarczuk Zacharyasz	Keffermüller Zenon Kaz.
Dźydzora Jan (z odzn.)	Kucy Mikołaj
Goldberg Baruch	Lochman Bruno
Hałaszczyński Jan	Łoziński Maryan
Imber Moses	Międziobrodzki Jan

Mikusiński Kazim.
Niedźwiński Roman
Ostrowski Władysław
Pidruczny Stefan
Podlewski Adolf
Popowski Jan
Rosłanowski Józef
Rudnicki Antoni

Sadowski Emilian Jarosław
Schreiber Mikołaj
Sieczkowski Mieczysław (z odzn.)
Stern Max
Turczański Stanisław
Turula Eugeniusz
Zéimer Jonas (z odzn.)
Nawojski Władysław (extern.).

XII. Ogłoszenie dotyczące przyszłego roku szkolnego 1902/3.

1. Wpisy uczniów na rok szk. 1902/3 odbędą się dnia 30. sierpnia b r. w sali konferencyjnej od 10—12. przed połud. i od 4—6. po południu i 31. sierpnia od 10—1. w południe. Późniejsze zgłoszenia będą tylko w wyjątkowych wypadkach uwzględnione. Uczniowie mają się zgłaszać osobiście w towarzystwie rodziców lub opiekunów, przyczem mają przedłożyć świadectwo szkolne z ostatniego półrocza i rodowód dokładnie wypełniony w dwóch egzemplarzach. (Blankiety u tercyana).

Uczniowie przybywający z innych zakładów muszą przedłożyć: metrykę, świadectwo szkolne z ostatniego półrocza z klauzulą odejścia i dekret uwolnienia od opłaty szkolnej, jeżeli takowe posiadają.

Uczniowie, którzy po przerwie w naukach chcą znowu uzyskać przyjęcie do gimnazjum, mają obok metryki i świadectwa szkolnego z ostatniego półrocza przedłożyć jeszcze świadectwo moralności za czas, w którym nie uczęszczali do szkoły i poddać się egzaminowi wstępnemu za złożeniem taksy egzaminacyjnej w kwocie 24 kor.

Uczniów, którzyby w czasie feryi nie zachowali się zgodnie z przepisami szkolnemi Dyrekcyja do zakładu nie przyjmie.

2. Stancye. Ponieważ nie wolno uczniom mieszkać gdzieindziej, jak tylko tam, gdzie Dyrekcyja pozwoli, przeto winni rodzice i opiekunowie przy wpisach podać Dyrekcyi, gdzie zamierzają synów swych umieścić i dokładnie to uwidocznic w rodowodach, zaopatrzonych własnoręcznym podpisem odpowiedzialnego nadzorca. *Bez pozwolenia Dyrekcyi uczniów na stancyi trzymać nie wolno.* Nadzory domowe mają obowiązek zaopatrzyć się w „Regulamin dla trzymających uczniów na stancyi“.

Jest obowiązkiem rodziców i opiekunów często porozumiewać się ze szkołą o postępach i prowadzeniu się uczniów. W tym celu w każdą pierwszą i trzecią niedzielę w miesiącu — z wyjątkiem ostatnich miesięcy przed klasyfikacją — zgromadzają się pp. Profesorowie w sali konferencyjnej po nabożeństwie szkolnem (o godz 10.) i udzielają stronom potrzebnych wiadomości.

3. Mundurki. Każdy uczeń obowiązany jest nosić przepisane ubranie mundurowe i nie wolno mu zmieniać żadnej jego części. Niezamożnych uczniów klasy I. może Dyrektor w wyjątkowych wypadkach uwolnić od noszenia mundurków, jeżeli na to zasługują.

4. Rok szkolny 1902/3 rozpocznie się dnia 3. września b. r. uroczystem nabożeństwem o godz. 8. rano. Dnia 4. września rozpoczyna się regularna nauka.

5. Egzamina poprawcze odbędą się dnia 30. sierpnia o godzinie 8. rano.

6. Egzamina wstępne do klas od II.—VIII. składać można od 4.—10. września w I. półr., a od 3.—10. lutego w II. półroczu, w dniach, które Dyrektor zgłaszającym się wyznaczy. Oprócz metryki i ewentualnych świadectw szkolnych przedłożyć należy Dyrekcyi świadectwo pobytu i moralności za czas nieuczęszczania do szkoły

7. Egzamina prywatne w połowie stycznia i z początkiem lipca r 1903.

8. Egzamina wstępne do klasy I. na rok szkolny 1902/3 odbędą się w dwóch terminach, mianowicie: przed wakacjami i po wakacjach dnia 1. września o godz. 9. rano. Zapisy do 2. terminu 30. i 31. sierpnia b. r. (jak 1).

Uczniowie zapisujący się do klasy I. mają złożyć 6 K i 20 h. i przedłożyć metrykę chrztu lub urodzenia, świadectwo szkolne, jeżeli do szkoły uczęszczali, świadectwo szczepienia ospy i rodowód dokładnie wypełniony w dwóch egzemplarzach. Nadto mają zaopatrzyć się w czytanekę polską i niemiecką z kl. IV. szkół ludowych, w pióro, atrament i 3 półarkuszyki papieru, które nabyć należy u terycyana.

Uczniowie reprobowani przy egzaminie wstępnym w terminie lipcowym nie mogą przystąpić do tego egzaminu po wakacjach w żadnej szkole średniej.

Uczniowie przyjęci do klasy I. obowiązani są w I. półroczu złożyć opłatę szkolną najpóźniej do końca listopada. Warunkowo uwolnieni od opłaty już w I. półroczu mogą być tylko ci, którzy przyjęci zostali na podstawie egzaminu wstępnego (t. j. nierepetenci) pod warunkiem, jeżeli w ciągu dwóch pierwszych miesięcy po rozpoczęciu roku szkolnego okazała we wszystkich obowiązkowych przedmiotach postęp „dobry“. Podania o odroczenie i warunkowe uwolnienie od opłaty szkolnej, opatrzone legalnem świadectwem ubóstwa, wnosić należy na ręce pp. Gospodarzy klas *do 8 dni* po rozpoczęciu roku szkolnego. Uwolnienie staje się prawomocnem, jeżeli uczeń przy klasyfikacji za I. półrocze otrzyma z obyczajów i pilności przynajmniej stopień „dobry“ i ogólny stopień pierwszy.

Zakres wymagań przy egzaminie wstępnym do klasy I.

a) **z religii:** Wiomości, których według terażniejszego rozkładu nauki nabyć powinien uczeń w pierwszych 4 latach obowiązkowej nauki szkolnej w szkołach 4-klasowych.

b) **z języka wykładowego (polskiego)**: Czytanie płynne i wyraziste, objaśnianie odczytanych ustępów pod względem treści i związku myśli; opowiadanie treści większymi ustępami; znajomość części mowy, odmiana imion i czasowników, znajomość zdania pojedynczego, rozszerzonego i rozbiór jego części składowych pod względem składni zgody i rządu; poprawne napisanie dyktatu z zakresu pojęć znanych uczniom; wreszcie piśmienny rozbiór zdania pojedynczego z kilkoma określeniami pod względem części mowy i ich form, tudzież pod względem części zdania.

c) **z języka niemieckiego**: Czytanie płynne i zrozumiałe; znajomość odmiany i rodzajów rzeczowników, przymiotników i zaimków (osobistych, dzierżawczych, wskazujących i względnych), odmiany słów posiłkowych i czasowników słabych we wszystkich formach strony czynnej i biernej, tudzież odmiana najzwyczajszych czasowników mocnych; zasób wyrazów z zakresu pojęć uczniom znanych; poprawne napisanie łatwego dyktatu, którego treść poda się uczniom w języku wykładowym przed podyktowaniem.

d) **z rachunków**: Pisanie liczb do miliona włącznie; biegłość w 4 działaniach liczbami całkowitemi, pewność w tabliczce mnożenia, znajomość ważniejszych miar metrycznych.

W Buczaczu, dnia 12. lipca 1902

Franciszek Zych,

dyrektor.

